

Mən bilirəm ki, arxamda Azərbaycan xalqı dayanır

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yerli televiziya kanallarına müsahibə verib

Xüsusilə nəzərə alsaq ki, indiki Ermənistan ərazisi, demək olar ki, vaxtilə onun mütləq əksəriyyəti ni təşkil edən hissəsi azərbaycanlıların yaşadıkları tarixi torpaqlardır. Bu gün biz deyirik ki, 300 min Qərbi azərbaycanlı o bölgələrə qayıtmalıdır. Amma bütövlükdə o bölgədən çıxmış və bu gün Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində yaşayanların və onların nəvələrinin, nəticələrinin sayı 300 mindən bir neçə dəfə çoxdur. Hələ XIX əsr rus imperiyasının xəritələrinə baxın. Orada bütün toponimlərin Azərbaycan mənşəli olması göz önündədir, ya da rus imperiyasının XX əsrin əvvəllərində tərtib edilmiş xəritələri. Orada da bütün şəhərlərin adları Azərbaycan mənşəlidir. Orada siz "Sevan gölü" adlı bir göl görməzsiniz. Orada Göyçə gölü yazılıb. Biz deyəndə ki, bu, bizim tarixi torpağımızdır, biz həqiqəti deyirik. Bunu hətta bu ya-

xınlarda mətbuata çıxmış Ermənistanın birinci faşist prezidentinin çıxışında da özü deyir ki, üç rayonda azərbaycanlılar əksəriyyət təşkil edirdi. Zəngəzurda azərbaycanlılar əksəriyyət təşkil edirdi. Bəli. Əksəriyyət yox, tam azərbaycanlılardan ibarət olan kəndlər idi. Biz XX əsrdə üç dəfə deportasiyaya məruz qaldıq və hər dəfə bu deportasiya böyük fəsadlara gətirib çıxarırdı. 1920-ci ilin noyabrında Qərbi Zəngəzur Azərbaycandan ayrıldı və Ermənistana birləşdirildi. Ondan iki il əvvəl, əfsuslar olsun ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti İrəvan şəhərini Ermənistanla bağışladı və ondan sonrakı dövrdə xalqımız nə qədər əzab-əziyyət çəkib. Ona görə vaxt gəlib ki, Ermənistan şərait yaratsın, Qərbi azərbaycanlılar öz dedə-baba yurdlarına qayıda bilsinlər. Əlbəttə ki, biz bu məsələdə Ermənistan rəhbərliyindən çox dəqiq

və beynəlxalq hüquqa uyğun mövqe gözləyirik. Onlar hələ ki, susmağa üstünlük verirlər. Halbuki biz bu məsələni dəfələrlə dilə gətirmişik və onlardan konkret cavab gözləyirik. Nə vaxt, hansı şərtlərlə azərbaycanlılar o bölgələrə qayıda bilərlər? Xüsusilə nəzərə alsaq ki, azərbaycanlıların yaşadıkları kəndlərin böyük əksəriyyəti indi tamamilə boş qalıb, orada heç kim yaşamır, ora qayıtmaq o qədər də böyük problem olmaz, yəni ki, kimisə oradan köçürmək lazım olmayacaq. Sadəcə olaraq, təhlükəsizlik zəmanəti verilməlidir. Onların orada yaşama hüququ tanınmalıdır və əlbəttə ki, onların fəaliyyəti üçün şərait yaradılmalıdır. Yəni, bizim tələbimiz bundan ibarətdir və mən ümid edirəm, gün gələcək ki, Qərbi azərbaycanlılar öz doğma torpaqlarına qayıdacaqlar.

Azərbaycan xalqı dayanır

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yerli televiziya kanallarına müsahibə verib

Mənim görüşdüyüm və ölkəmizə ilk dəfə səfər edənlərin hamısı gördüklərinin onlarda dərin təəssürat yaratdığını söyləyirdilər. Çünki Azərbaycan haqqında məlumat qıtlığı, ölkəmiz haqqında məqsədyönlü dezinformasiya bir çoxlarının fikirlərinə təsir edir və onlar Azərbaycana gəlib fəal cəmiyyət, savadlı insanlar, peşəkar personal, şəhərin gözəlliyi və cəmiyyətdə ümumi rahatlığı gördükdə, bu, əlbəttə ki, fərqli təəssürat yaradır.

Beləliklə, biz müxtəlif hədəflərə çatmışıq və bu, Azərbaycanın növbəti uğurudur.

İctimai Televiziyadan Nigar Sabirqızı: *Canab Prezident, Siz COP29 barədə danışdınız. Təbii ki, COP29 Azərbaycanın beynəlxalq aləmdəki nüfuzunun bir göstəricisi idi. Elə mənim də sualım Azərbaycanın beynəlxalq aləmdəki yeri ilə bağlı olacaq. Məlumdur ki, ölkəmiz, bir sıra beynəlxalq təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq edir, həmin təşkilatların üzvüdür və bu proses də davam edir. Bu yaxınlarda - ötən ilin sonu, yeni dekabrın 19-da Azərbaycan daha bir nüfuzlu təşkilat olan D-8-ə üzv qəbul edildi. Bununla da həmin təşkilat demək olar ki, 30 ildən sonra Azərbaycanla öz sırasını genişləndirdi. D-8-ə üzvlük, - Azərbaycanın dünya siyasi sistemində yeri barədə, yəni mən istərdim soruşum, bu, Azərbaycan üçün nə deməkdir, bizim ölkəmiz üçün hansı perspektivlər açır?*

Prezident İlham Əliyev: Bu, bizim üçün növbəti uğurlu addım oldu. Çünki Azərbaycanın bu təşkilata qəbul edilməsi ölkəmizin nüfuzunu bir daha göstərir. Siz də yaxşı bilirsiniz ki, bu təşkilat 30 ilə yaxın bundan əvvəl yaranmışdı, Türkiyənin təşəbbüsü ilə və səkkiz ölkədən ibarət idi. Bu illər ərzində əlavə üzv qəbul edilməmişdi. Birinci genişlənmə qərarından sonra qəbul edilən üzv Azərbaycan oldu. Əlbəttə ki, bu, ölkəmizin nüfuzunu, eyni zamanda, beynəlxalq aləmdə rolumuzu göstərir. D-8 müsəlman ölkələrini birləşdirən ən böyük təşkilatdır. Bir milyardan çox əhalisi olan və müsəlman ölkələrinin iqtisadiyyatının 60 faizini təşkil edən bir təşkilatdır. Əgər biz bu təşkilatın ümumi daxili məhsulunu götürsək, bu, 5 trilyon dollardan çoxdur. Dünya 60-a yaxın müsəlman ölkəsi var və məhz Azərbaycan yeni üzv seçilmişdir. Əlbəttə ki, bu, bizim üçün həm böyük şəərəfdir, həm də böyük məsuliyyətdir. Artıq bütün göstərişlər verilib ki, Azərbaycan bu təşkilatda fəal olsun və öz töhfəsini verə bilsin.

Bizim namizədliyimizi ilk gündən dəstəkləyən Türkiyə olmuşdur. Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın dövləti ilə mən hətta bir dəfə Türkiyədə keçirilmiş D-8 Zirvə görüşündə də qonaq qismində iştirak etmişdim, təqribən 7-8 il bundan əvvəl. Artıq o vaxtdan bəri Azərbaycanın üzvlüyü ilə bağlı məsələ gündəliyə salınmışdı. Amma təbii ki, bütün üzv ölkələr arasında konsensus olmalıydı və nəhayət, bu konsensus əldə edildi.

Biz əlbəttə ki, üzv ölkələrlə daha sıx təmasda olacağıq. Halbuki bu günə qədər də bütün üzv ölkələrə bizim çox fəal münasibətlərimiz var. Biz bu qərarı yenə də uğurlarımızın qəbul olunması hesab edirik və yenə də deyirəm, bu, sadəcə olaraq, birinci addımdır. Əsas məsələ D-8-in gələcək fəallığı ilə bağlı olacaq. Əlbəttə ki, bizim öz fikirlərimiz, öz gündəliyimiz var. Biz üzv ölkələrə daim təmasda olaraq öz təkliflərimizi verəcəyik. Düşünürəm ki, D-8-in təşkilat olaraq daha böyük nüfuzla malik olması məsələsi tam realdır. Hesab edirəm ki, bir halda, artıq genişlənməyə start verildi, bu, Azərbaycanla məhdudlaşmayacaq və ola bilsin ki, digər ölkələr

lər dəvət ediləcək. Əlbəttə ki, bu məsələlərə konsensus əsasında baxılacaq.

Azərbaycan həmişə müsəlman aləminin dəyərli üzvü olmuşdur. Əgər siz İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının rəhbərlərinin açıqlamalarına diqqət yetirərsiniz, görərsiniz ki, bütün dövrlərdə bu təşkilat, - hansı ki, bütün müsəlman ölkələrini birləşdirir, - Azərbaycanla bağlı çox müsbət fikirdə olub. Bizim İslam həmrəyliyi ilə bağlı addımlarımız, Azərbaycanla İslam dininə olan hörmət, dinlərarası münasibətlər, müsəlman ölkələrinin xətti ilə bir çox tədbirlərin keçirilməsi, o cümlədən IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarının keçirilməsi. Biz bütün beynəlxalq təşkilatlarda, o cümlədən BMT-də daim müsəlman ölkələrinin maraqlarını müdafiə edirik. Biz bütün təşkilatlarda, əgər hansısa təşkilatda rəhbər vəzifəyə seçim keçirilirsə və orada müsəlman ölkəsinin nümayəndəsi varsa, mütləq avtomatik olaraq, o nümayəndəyə səsimizi veririk. Yəni, bu, mənim göstərişimdir və bir dəfə verilmiş göstəriş, yenə də deyirəm, avtomatik həll olunur. Biz bir çox müsəlman ölkələrinə yardımlar etmişik. Düzdür, biz bununla öyünmürük və edəndə də bunu çox da işıqlandırmırıq. Amma hətta mətbuata gedən məlumat kifayətdir deməyə ki, bu sahədə də çox fəaliyyət, həm COVID dövründə, həm digər məsələlərdə, Fələstin xalqının üzvlüyü bu fəlakətə bağlı yenə də biz ön sıralarda olmuşuq. Suriyada artıq Əsəd rejiminin çökməsindən, yeni hökumətin formalaşmasından sonra Türkiyənin ardınca ikinci ölkə Azərbaycan oldu ki, oraya humanitar yardım göstərdi və biz istənilən digər yardımları göstərməyə hazırıq. Bu məqsədlə Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin nümayəndə heyəti bu yaxınlarda Suriyaya səfər etmişdir.

Yəni, bütün müsəlman ölkələrinin maraqlarını biz öz maraqlarımız kimi qəbul edirik, bəlkə də o cümlədən buna görə D-8-in genişlənməsi siyasi sistemdən sonra birinci seçim Azərbaycan olmuşdur. Əlbəttə, burada ölkəmizin həm iqtisadi potensialı, siyasi çəkisi, hərbi gücü nəzərə alınmalıdır. Bax, dediyim İslam həmrəyliyi ilə bağlı siyasətimiz nəzərə alınmışdır və eyni zamanda, bu təşkilat öz coğrafiyasını da genişləndirir. Artıq D-8 həm Qafqaz, həm də Xəzər regionuna genişlənib və coğrafiyamız nə qədər geniş olsa, imkanlarımız da o qədər geniş olacaq.

İndi heç kimə sirr deyil ki, yeni dünya nizamı formalaşdırılır. Hesab edirəm ki, biz bu prosesin başlanğıcındayıq, bir çox boşluqlar yaranmaqdadır və yaranacaq. İkinci Dünya müharibəsindən sonra yaranmış sistem artıq öz potensialını itirib. Bunu bir çox yerlərdə gedən proseslər, münaqişələr, müharibələr və sair hadisələr göstərir. Eyni zamanda, aparıcı Qərbi ölkələrində siyasi və mədəni böhran da göz qabağındadır. Yəni, bu gün Qərbin üzvlüyü vəziyyəti ən çox tənqid edən Qərbin aparıcı ölkəsinin seçilmiş prezidentidir, haqlı olaraq tənqid edir. Çünki bu sistem artıq tükanib. Bunu mən demiəm. Bunu Amerikanın bir neçə gündən sonra Prezidenti olacaq cənab Tramp deyir. Təbii olaraq, bu boşluqlar daha da genişləncək və burada yeni aktorun, yeni, ciddi oyunçunun ciddi gündəliklə daxil olması zərurətdir. Məsələn, biz hesab edirik ki, Türk Dövlətləri Təşkilatı dünya miqyasında ciddi güc mərkəzinə çevrilə bilər. Çünki burada geniş coğrafiya, insan resursları, təbii sərvətlər, neqliyyat-kommunikasiya xətləri və birlik vardır. Hesab edirəm ki, D-8 də bu boşluğu doldura bilər və bu ölkələrdə yenə də deyirəm, 1 milyardan çox, bəlkə də 1 milyard

300 milyon insan yaşayır. Müsəlman ölkələrinin iqtisadiyyatının 60 faizi D-8-dədir, əhalinin 60 faizi yenə də D-8 ölkələrindədir. Ona görə bu, bir fürsətdir. Bu fürsəti qaçırmamaq, vaxt itirmək olmaz və biz bu gündəliklə bu təşkilatla üzv oluruq. Hesab edirəm ki, bizim fikirlərimiz və təkliflərimiz diqqətə nəzərə alınacaqdır.

Nigar Sabirqızı: Çox sağ olun.
CBC Televiziyasından **Sənan Rzaev:** *Canab Prezident, bizim telekanalın yayım dili rus dilidir. İcazənizlə, mən Sizə sualı rusca verərdim.*

Prezident İlham Əliyev: Buyurun, əlbəttə.

Sənan Rzaev: *Cənab Prezident, ötən ildən söhbət düşmüşsən, əlamətlər hadisələrəndən biri də Qazax rayonunun dörd kəndinin erməni işğalından azad edilməsi oldu. Diqqəti cəlb edən odur ki, bu, belə demək mümkündürsə, İrəvan ilə Bakı arasında hansısa dialoq natiçəsində baş verdi. Bununla yanaşı, hətta gözlənilməz olsa da, həmin sahədə qısa müddət ərzində dövlət sərhədinin müəyyən hissəsinin delimitasiyası və demarkasiyasına nail olundu. Sizin fikrinizi öyrənmək istərdim: necə hesab edirsiniz, buna nail olmağa imkan verən hansı amillər uğurun təminatı oldu? Çünki Ermənistanla, yumşaq desək, bizim qarşılıqlı münasibətlərimiz çox da sadə deyil, burada isə belə bir hadisə baş verdi.*

- Deyərdim ki, bu, dialoq deyil, monoloq nəticəsində baş verdi. Belə ki, Ermənistanla onilliklər ərzində dialoqun alınmaması aydındır. Ermənistanın işğalçı siyasəti hər hansı dialoqu nəzərdə tutmurdu, onlar danışıqlar formatından işğal davam etdirmək üçün pərdə kimi istifadə edirdilər. Bu yaxınlarda mətbuatda çıxan informasiya - məhz Ermənistanın birinci prezidentinin faşist bəyanatı bizim prinsipə kifayət qədər çoxdan bildiyimizi bir daha təsdiq edir: Ermənistan Azərbaycan ərazilərinin bir san-timetirini belə azad etmək istəmirdi. Onlar hesab edirdilər ki, bir müttəfiqdən milyardlarla dollarlıq pulsuz silah, digər ikisindən isə siyasi və mədəni dəstək aldıqlarına görə özlərinin rahat hiss edirlər. Beləliklə, ATƏT-in Minsk qrupunun üç həmsədrinin hamısı mənim cavab verdiyim həmin dövrə birmənalı olaraq

işğalçının tərəfində idi. Mən bunu 2004-cü ildən Minsk qrupu çərçivəsində danışıqlar apararı və bu "üçlüklə" çoxlu sayda görüşlər keçirən insan kimi deyirəm. Ona görə də biz, əlbəttə, bu ərazilərin dialoq yolu ilə qaytarılacağına güman etmirdik. Eləcə də ərazi bütövlüyünün təmin edilməsini.

Düşünürəm ki, Ermənistanı könüllü surətdə, belə desək, könüllü məcburi şəkildə bu kəndləri qaytarmağa vadar edən bir neçə amil var. Birincisi, Vətən müharibəsi və onun nəticələridir. İkincisi, antiterror əməliyyatı. Zənnimcə, o, erməni rəhbərliyinin onlarla birlikdə Azərbaycanla qarşı duracağı ilə bağlı bütün illüziyaları artıq yox etməli idi. Mənim Qazaxın dörd kəndi ilə bağlı son tələbim Ermənistanın baş naziri qarşısında təxminən bir il əvvəl qoyulmuşdu, ötən ilin fevralında. Bu mövzu ikinci Qarabağ müharibəsinin başa çatmasından sonra daim gündəlikdə olub. Buna qədər onun heç bir mənası yox idi. Belə ki, işğalla bağlı əsas məsələ həll olunmamış qalırdı. Amma üçtərəfli Bəyanat imzalandıqdan dərhal sonra, hətta onun imzalanmasına qədər bu mövzu həmişə gündəlikdə durub və hətta deyərdim ki, üçtərəfli Bəyanatın bağlanması şərtlərinin razılaşdırılması zamanı Qazax rayonunu işğal olunmuş kəndləri mövzusu da bizim tərəfimizdən qaldırılmışdı. Amma həmin vaxt müəyyən səbəblər üzündən bunu etmək mümkün olmadı, lakin bilirdik ki, bütün hallarda biz ona nail olacağıq.

Bütün ərazilərimiz üzərində nəzarəti qaytaracağımızı bildiyimiz kimi. Çünki 2020-ci il 10 noyabr Bəyanatı imzalandıqdan sonra, hətta erməni işğalçı siyasəti hər hansı dialoqu nəzərdə tutmurdu, onlar danışıqlar formatından işğal davam etdirmək üçün pərdə kimi istifadə edirdilər. Bu yaxınlarda mətbuatda çıxan informasiya - məhz Ermənistanın birinci prezidentinin faşist bəyanatı bizim prinsipə kifayət qədər çoxdan bildiyimizi bir daha təsdiq edir: Ermənistan Azərbaycan ərazilərinin bir san-timetirini belə azad etmək istəmirdi. Onlardan biri hələ Sovet İttifaqı dövründə, 1990-cı ildə işğal olunmuşdu, digər üçü 1992-ci ilin yazında işğal edilmişdi. Beləliklə, ötən ilin fevralında Münxendə Ermənistan baş naziri ilə görüşdə bu məsələ monoloq şəklində qoyuldu. Şadam ki, biz bu kəndləri qaytarmaq üçün başqa metodlara əl atmalı

olmadıq. Zənnimcə, son dörd ilin dərsəri, - hərçənd erməni tərəfindən onlar hələ tam dərk olunmayıb, - nəzərə alınır. Beləliklə, bunu, həmçinin təkcə delimitasiya üzrə deyil, həm də sərhədin demarkasiyası işində yaxşı ilk addım hesab edirəm. Zənnimcə, bu, elə bir nadir hadisədir ki, delimitasiya və demarkasiya demək olar ki, eyni vaxtda həyata keçirilir.

Beləliklə, biz bu məsələdə ədalətə nail olduq, ərazilərimizi bərpa etdik. İndi mənim tərəfimdən artıq həmin kəndlərə mütəxəssislərdən ibarət qrup ezam olunub. Orada erməni yaşayış məntəqələrinə yaxınlaşmaq qarşı duracağı ilə bağlı bütün illüziyaları artıq yox etməli idi. Mənim Qazaxın dörd kəndi ilə bağlı son tələbim Ermənistanın baş naziri qarşısında təxminən bir il əvvəl qoyulmuşdu, ötən ilin fevralında. Bu mövzu ikinci Qarabağ müharibəsinin başa çatmasından sonra daim gündəlikdə olub. Buna qədər onun heç bir mənası yox idi. Belə ki, işğalla bağlı əsas məsələ həll olunmamış qalırdı. Amma üçtərəfli Bəyanat imzalandıqdan dərhal sonra, hətta onun imzalanmasına qədər bu mövzu həmişə gündəlikdə durub və hətta deyərdim ki, üçtərəfli Bəyanatın bağlanması şərtlərinin razılaşdırılması zamanı Qazax rayonunu işğal olunmuş kəndləri mövzusu da bizim tərəfimizdən qaldırılmışdı. Amma həmin vaxt müəyyən səbəblər üzündən bunu etmək mümkün olmadı, lakin bilirdik ki, bütün hallarda biz ona nail olacağıq.

Bütün ərazilərimiz üzərində nəzarəti qaytaracağımızı bildiyimiz kimi. Çünki 2020-ci il 10 noyabr Bəyanatı imzalandıqdan sonra, hətta erməni işğalçı siyasəti hər hansı dialoqu nəzərdə tutmurdu, onlar danışıqlar formatından işğal davam etdirmək üçün pərdə kimi istifadə edirdilər. Bu yaxınlarda mətbuatda çıxan informasiya - məhz Ermənistanın birinci prezidentinin faşist bəyanatı bizim prinsipə kifayət qədər çoxdan bildiyimizi bir daha təsdiq edir: Ermənistan Azərbaycan ərazilərinin bir san-timetirini belə azad etmək istəmirdi. Onlardan biri hələ Sovet İttifaqı dövründə, 1990-cı ildə işğal olunmuşdu, digər üçü 1992-ci ilin yazında işğal edilmişdi. Beləliklə, ötən ilin fevralında Münxendə Ermənistan baş naziri ilə görüşdə bu məsələ monoloq şəklində qoyuldu. Şadam ki, biz bu kəndləri qaytarmaq üçün başqa metodlara əl atmalı

olmadıq. Zənnimcə, son dörd ilin dərsəri, - hərçənd erməni tərəfindən onlar hələ tam dərk olunmayıb, - nəzərə alınır. Beləliklə, bunu, həmçinin təkcə delimitasiya üzrə deyil, həm də sərhədin demarkasiyası işində yaxşı ilk addım hesab edirəm. Zənnimcə, bu, elə bir nadir hadisədir ki, delimitasiya və demarkasiya demək olar ki, eyni vaxtda həyata keçirilir.

"REAL" Televiziyasından **Vəfa Ağabalayeva:** *Cənab Prezident, Azərbaycanın müstəqil ölkə kimi güclənməsi onun düşmənlərinin, rəqiblərinin kinini, qəzəbini artırır. Sizin də şərhinizdə biz buna əmin olduq. Qərbi dairələrinin həyata keçirdiyi prosesləri, yaqın ki, artıq bu mərhələdə bir növ soyuq müharibə də adlandırmaq olar. Sualım Azərbaycanın yeni dövlət büdcəsi ilə bağlı olacaq. Konkret desəm, söhbət təhlükəsizlik və hərbi məsələlər üçün ayrılan vəsaitlərdən gedir. Elə diənən yenə Ermənistan hərbi birləşmələri Azərbaycan ərazilərini növbəti dəfə atəşə tutdular. Bu, yenə təxribətdir. Bu yeni xərclər və təhlükəsizlik məsələlərinə ayrılan vəsaitlər necə xidmət edə-cək ki, bizim Qərbi qonşularımızda yenidən revanşizmə meyilləri baş qaldırmasın, ələxüsus konstitusiyaları dəyişdirilsin və qonşularının ərazilərinə iddia etməsinlər?*

Prezident İlham Əliyev: Bəli, tamamilə haqlısınız. Mən artıq bildirdim ki, İkinci Qarabağ müharibəsinin və antiterror əməliyyatının nəticələri Ermənistanla çox ciddi qəbul edilməlidir. Ermənistanla gedən silahlanma prosesi əlbəttə ki, Cənubi Qafqaz üçün yeni təhdid amilidir. Mən artıq bunu demişəm, bir daha demək istəyirəm ki, biz, sadəcə olaraq, müşahidəçi kimi buna baxıb heç nə etməyə bilmərik. Mən bunu, eyni zamanda Ermənistan rəhbərliyinə də dəfələrlə bildirmişdim ki, bu, yeni təhlükə yarada bilər. Eyni zamanda bu gün sanki Ermənistanın arxasında duran kimi görünən və onları Azərbaycana qarşı yeni provokasiyalara, təxribatlara təhrik edənlər, çox güman ki, axıra qədər onların arxasında durmayacaqlar. Necə ki, 2020-ci ildə və ondan sonrakı dövrdə dura bilməmişlər. Ona görə yox ki, durmaq istəməyirlər, sadəcə olaraq, Azərbaycan bu imkanları verməyəcək. Ona görə Azərbaycanın dövlət büdcəsinin əhəmiyyətli hissəsi hərbi və təhlükəsizlik məsələlərinə xərclənəcək. Mən bunu artıq bir dəfə demişəm: biz Qarabağın və Qərbi Zəngəzurun bərpasına 4 milyard, hərbi və təhlükəsizlik məsələlərinin həlli üçün 8,4 milyard manat vəsait xərcləyirik. Bu, tam fərqli ola bilərdi. Çünki Ermənistanın silahlanma yarışını, bizim də maliyyə resurslarımızı əsas məsələlərdən başqa hərbi məsələlərə cəlb etməyə məcbur edir. Mən onu da bildirmişdim ki, Ermənistan silahlanma yarışında bizimlə rəqəbat apara bilməz. Ancaq biz burada bir məsələni də nəzərə almalıyıq. Ermənistanla bu silahlar ya pulsuz verilir, ya da ki, kredit şəklində. O kreditlər də müəyyən dövrəndən sonra silinir. Eyni zamanda, Avropa İttifaqının dırnaqarası sülh fondudur. Dırnaqarası, çünki sülh fondu, əslində, sülh məqsədləri üçün istifadə olunmalıdır. Onların sülh fonduna silahlanmaya istiqamətləndirilir. Oradan da birinci ödəmə edildi və bizdə olan məlumata görə, bu, son ödəmə deyil.

Narahatəddici digər fakt odur ki, keçən ilin aprelində tarixdə ilk dəfə olaraq çox qorxub bir əməkdaşlıq platforması yaradılmışdır - Amerika, Avropa İttifaqı və Ermənistan. Bildiyiniz kimi, Amerikanın Dövlət katibi, Avropa Komissiyasının prezydenti və xarici işlər naziri, Ermənistan baş naziri Brüssel şəhərində bir araya gəlmişdilər, faktiki olaraq yeni bir əməkdaşlıq haqqında razılıq əldə etmişdilər. Bizdə olan məlumata görə, bu görüşdən əvvəl əldə edilməmiş razılaşmada hərbi komponent də var idi, ancaq ondan sonra o, rəsmən oradan çıxarıldı, amma də-fakto orada qalırdı. Bu, əslində, həm Avropa Komissiyasını, həm Amerika Birləşmiş Ştatlarını Azərbaycan-xüsusi etiraz yoxdur. Beləliklə, yaşıb görürük.

Beləliklə, biz bu məsələdə ədalətə nail olduq, ərazilərimizi bərpa etdik. İndi mənim tərəfimdən artıq həmin kəndlərə mütəxəssislərdən ibarət qrup ezam olunub. Orada erməni yaşayış məntəqələrinə yaxınlaşmaq qarşı duracağı ilə bağlı bütün illüziyaları artıq yox etməli idi. Mənim Qazaxın dörd kəndi ilə bağlı son tələbim Ermənistanın baş naziri qarşısında təxminən bir il əvvəl qoyulmuşdu, ötən ilin fevralında Münxendə Ermənistan baş naziri ilə görüşdə bu məsələ monoloq şəklində qoyuldu. Şadam ki, biz bu kəndləri qaytarmaq üçün başqa metodlara əl atmalı

rədə artıq bildirmişik. Əgər hər hansı bir tərəf tərəf tutarsa, o, dürüst vəsaitçi ola bilməz. Məhz buna görə keçən ay Amerika Dövlət katibinin xahişi havada qaldı və Azərbaycan üçtərəfli görüşə razılıq vermədi. O cümlədən, bildiyiniz kimi, Avropa İttifaqı Şurasının Prezidentinin təşəbbüsü ilə Brüsseldə bir çox görüşlər keçirilmişdir. Artıq buna da son qoyuldu. Yəni, biz ikitərəfli danışıqlar formatının tərəfdarıyıq və əlbəttə ki, Azərbaycan bu məsələnin tərəfi kimi öz mövqeyini müdafiə edəcək.

Ermənistanın silahlanması, sadəcə olaraq, yeni gərginliyə gətirib çıxaracaq. Biz bunu istəmirik. Biz sülh istəyirik. Biz istəyirik ki, artıq müharibə səhifəsi bağlansın. Ancaq görürük ki, Ermənistanın həm özü, həm onun yeni havadarları bunu istəməyirlər. Onlar revanşist fikirlərlə yaşayırlar və Ermənistan faktiki olaraq bölgə üçün bir təhdid mənbəyidir. Müstəqil Ermənistan dövləti, əslində, faşist dövlətdir. Çünki əgər bu ölkəyə 30 ilə yaxın faşist ideologiyasının daşıyıcıları rəhbərlik edə-lərsə, bu ölkəni onlar elə özləri kimi də formalaşdırıblar. İndi baxın, Ermənistanın birinci prezidentinin irqçi və faşist açıqlamaları nə dərəcədə eybəcədirsə, bir o qədər də təhlükəlidir. O, etnik təmizləməni bir qürur mənbəyi kimi qələmə verir, azərbaycanlıların öz tarixi dədə-babə torpaqlarından qovulması ilə öyünür. Sadəcə olaraq, bu videomaterial, necə deyirlər, indi itimailəndirildi. Eyni zamanda bu gün sanki Ermənistanla bildirilər. Ermənistanın müttəfiqləri, havadarları təbii ki, bildirilər və bu fikirləri bölüşürdülər. Bizə qarşı 30 illik işğalçı siyasəti, sadəcə olaraq, Ermənistan məhsulu deyil, onunla həmrəy olan islamofob, azərbaycanofob, irqçi, ksenofob dairələrdir, xarici ölkələrin nümayəndələrinin birgə məhsuludur. Belə bir faşist dövlətə biz qonşu-yu və faşizm təhlükəsi suvusmur. Ona görə faşizm məhv edilməlidir. Bunu ya Ermənistan rəhbərliyi məhv edəcək, ya da biz məhv edəcəyik. Bizim başqa qonşu-yu və faşizm təhlükəsi suvusmur. Ona görə faşizm məhv edilməlidir. Bunu ya Ermənistan rəhbərliyi məhv edəcək, ya da biz məhv edəcəyik. Bizim başqa qonşu-yu və faşizm təhlükəsi suvusmur. Ona görə faşizm məhv edilməlidir. Bunu ya Ermənistan rəhbərliyi məhv edəcək, ya da biz məhv edəcəyik.

Yeni dünya nizamı formalaşdırılır. Hesab edirəm ki, biz bu prosesin başlanğıcındayıq, bir çox boşluqlar yaranmaqdadır və yaranacaq. İkinci Dünya müharibəsindən sonra yaranmış sistem artıq öz potensialını itirib. Bunu bir çox yerlərdə gedən proseslər, münaqişələr, müharibələr və sair hadisələr göstərir. Eyni zamanda, aparıcı Qərbi ölkələrində siyasi və mədəni böhran da göz qabağındadır. Yəni, bu gün Qərbin üzvlüyü vəziyyəti ən çox tənqid edən Qərbin aparıcı ölkəsinin seçilmiş prezidentidir, haqlı olaraq tənqid edir. Çünki bu sistem artıq tükanib. Bunu mən demiəm. Bunu Amerikanın bir neçə gündən sonra Prezidenti olacaq cənab Tramp deyir. Təbii olaraq, bu boşluqlar daha da genişləncək və burada yeni aktorun, yeni, ciddi oyunçunun ciddi gündəliklə daxil olması zərurətdir. Məsələn, biz hesab edirik ki, Türk Dövlətləri Təşkilatı dünya miqyasında ciddi güc mərkəzinə çevrilə bilər. Çünki burada geniş coğrafiya, insan resursları, təbii sərvətlər, neqliyyat-kommunikasiya xətləri və birlik vardır. Hesab edirəm ki, D-8 də bu boşluğu doldura bilər və bu ölkələrdə yenə də deyirəm, 1 milyardan çox, bəlkə də 1 milyard

İndi heç kimə sirr deyil ki, yeni dünya nizamı formalaşdırılır. Hesab edirəm ki, biz bu prosesin başlanğıcındayıq, bir çox boşluqlar yaranmaqdadır və yaranacaq. İkinci Dünya müharibəsindən sonra yaranmış sistem artıq öz potensialını itirib. Bunu bir çox yerlərdə gedən proseslər, münaqişələr, müharibələr və sair hadisələr göstərir. Eyni zamanda, aparıcı Qərbi ölkələrində siyasi və mədəni böhran da göz qabağındadır. Yəni, bu gün Qərbin üzvlüyü vəziyyəti ən çox tənqid edən Qərbin aparıcı ölkəsinin seçilmiş prezidentidir, haqlı olaraq tənqid edir. Çünki bu sistem artıq tükanib. Bunu mən demiəm. Bunu Amerikanın bir neçə gündən sonra Prezidenti olacaq cənab Tramp deyir. Təbii olaraq, bu boşluqlar daha da genişləncək və burada yeni aktorun, yeni, ciddi oyunçunun ciddi gündəliklə daxil olması zərurətdir. Məsələn, biz hesab edirik ki, Türk Dövlətləri Təşkilatı dünya miqyasında ciddi güc mərkəzinə çevrilə bilər. Çünki burada geniş coğrafiya, insan resursları, təbii sərvətlər, neqliyyat-kommunikasiya xətləri və birlik vardır. Hesab edirəm ki, D-8 də bu boşluğu doldura bilər və bu ölkələrdə yenə də deyirəm, 1 milyardan çox, bəlkə də 1 milyard

İndi heç kimə sirr deyil ki, yeni dünya nizamı formalaşdırılır. Hesab edirəm ki, biz bu prosesin başlanğıcındayıq, bir çox boşluqlar yaranmaqdadır və yaranacaq. İkinci Dünya müharibəsindən sonra yaranmış sistem artıq öz potensialını itirib. Bunu bir çox yerlərdə gedən proseslər, münaqişələr, müharibələr və sair hadisələr göstərir. Eyni zamanda, aparıcı Qərbi ölkələrində siyasi və mədəni böhran da göz qabağındadır. Yəni, bu gün Qərbin üzvlüyü vəziyyəti ən çox tənqid edən Qərbin aparıcı ölkəsinin seçilmiş prezidentidir, haqlı olaraq tənqid edir. Çünki bu sistem artıq tükanib. Bunu mən demiəm. Bunu Amerikanın bir neçə gündən sonra Prezidenti olacaq cənab Tramp deyir. Təbii olaraq, bu boşluqlar daha da genişləncək və burada yeni aktorun, yeni, ciddi oyunçunun ciddi gündəliklə daxil olması zərurətdir. Məsələn, biz hesab edirik ki, Türk Dövlətləri Təşkilatı dünya miqyasında ciddi güc mərkəzinə çevrilə bilər. Çünki burada geniş coğrafiya, insan resursları, təbii sərvətlər, neqliyyat-kommunikasiya xətləri və birlik vardır. Hesab edirəm ki, D-8 də bu boşluğu doldura bilər və bu ölkələrdə yenə də deyirəm, 1 milyardan çox, bəlkə də 1 milyard

İndi heç kimə sirr deyil ki, yeni dünya nizamı formalaşdırılır. Hesab edirəm ki, biz bu prosesin başlanğıcındayıq, bir çox boşluqlar yaranmaqdadır və yaranacaq. İkinci Dünya müharibəsindən sonra yaranmış sistem artıq öz potensialını itirib. Bunu bir çox yerlərdə gedən proseslər, münaqişələr, müharibələr və sair hadisələr göstərir. Eyni zamanda, aparıcı Qərbi ölkələrində siyasi və mədəni böhran da göz qabağındadır. Yəni, bu gün Qərbin üzvlüyü vəziyyəti ən çox tənqid edən Qərbin aparıcı ölkəsinin seçilmiş prezidentidir, haqlı olaraq tənqid edir. Çünki bu sistem artıq tükanib. Bunu mən demiəm. Bunu Amerikanın bir neçə gündən sonra Prezidenti olacaq cənab Tramp deyir. Təbii olaraq, bu boşluqlar daha da genişləncək və burada yeni aktorun, yeni, ciddi oyunçunun ciddi gündəliklə daxil olması zərurətdir. Məsələn, biz hesab edirik ki, Türk Dövlətləri Təşkilatı dünya miqyasında ciddi güc mərkəzinə çevrilə bilər. Çünki burada geniş coğrafiya, insan resursları, təbii sərvətlər, neqliyyat-kommunikasiya xətləri və birlik vardır. Hesab edirəm ki, D-8 də bu boşluğu doldura bilər və bu ölkələrdə yenə də deyirəm, 1 milyardan çox, bəlkə də 1 milyard

Azərbaycan xalqı dayanır

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yerli televiziya kanallarına müsahibə verib

Daha sonra səfirliyimizə qarşı terror aktı törədildi və bu, təşkil olunmuş terror aktı idi. Bunu deməyə əsas verən bir çox amillər var idi. Birincisi, təxminən 40 dəqiqə ərzində bir dəfə də polis maşını oraya yaxınlaşmamışdı. Halbuki bu, paytaxtın mərkəzində idi. Terroru törədən şəxs sonra dərhal, ehtəsi gün çəkdirən tədrədiyi gün mətuatə çıxıb və müsahibə verir. O hadisədən iki il keçir. Bu günə qədər o insan ona verilən hökmə məruz qalmayıb. Bütün bunlar göstərir ki, bu, təşkil olunmuşdu. Bu, bir zəiflik nümayişini idi və Azərbaycan tərəfi də adekvat addımlar atdı. Bilirsiniz ki, biz səfirliyin bütün əməkdaşlarını geri çəkdirən bütün əməkdaşlarını geri qaytarırdıq. Amma bizi yenə də aldatdılar. Çünki bu edam hökmü həm icra edilməyib, həm də iş məhkəmədən yenə də istintaqa göndərildi. Yəni, bu, dövlət səviyyəsində edilən anlaşılmaq bir hərəkət idi və biz öz tələblərimizdə israrlıyıq. Biz bilirək ki, İranda daha az ağır olan cinayətlərə görə edam hökmü elan edilir və dərhal icra olunur. Amma burada iki il, bu, nəinki icra edilməyib, hətta iş yenə də istintaqa göndərilir.

Bax, bu, məsələnin bir tərəfidir. İndi yeni hökumətlə bağlı olan münasibətləri hələ ki, təhlil etmək çətindir. Çünki mənim şəxsin yeni Prezidentlə görüşüm olmayıb. Əgər olsa və nə vaxt olsa, onda mən bu barədə danışa bilərəm.

O ki qaldı, əyalət mollaşının bizə qarşı nifrət münasibətinə, bu, birinci dəfə deyil. Ərdəbil şəhərinin o mollaşını dəfələrlə Azərbaycan Prezidentləri, həm bizim xalqlar və rəsmi tədbirdə canlı yayım gedən zaman və sadəcə, təəssüf?! Bu, əlbəttə ki, qəbul edilməzdir. Ona görə biz hesab edirik ki, o əyalət mollaşını cəzalandırılmalıdır. Ən azı vəzifəsindən qovulmalıdır və Azərbaycanından üzr istəməlidir. Bax, məsələ bundadır.

Nigar Sabirqızı: Çox sağ olun. Qay Səun: Cənab Prezident, Azərbaycan İtaliya, Yunanıstan, Macarıstan və Türkiyə kimi bir çox Avropa ölkələrinə öz qaz təchizatını artırır. Gələcəkdə Avropa üçün enerji daşıyıcılarının təmin edilməsində Azərbaycanın yardımını ilə bağlı mülahizələrinizi bizimlə bölüşə bilərsinizmi?

Prezident İlham Əliyev: Bəli, qaz ixracımız artır və hazırda, biz, müxtəlif infrastruktur layihələrindən, əsasən, Cənub Qaz Dəhlizi və onun artırılmasından istifadə edərək, qaz təchizatının coğrafiyasını genişləndiririk. Son zamanlar Avropada istismara verilmiş yeni interkonnektoerlar vasitəsilə müxtəlif bazarlara çıxışımız mümkündür. Bildiyiniz kimi, 2022-ci ildə başlamış Rusiya-Ukrayna müharibəsi nəticəsində Avropaya Rusiyanın qaz təchizatının pozulması zamanı, Avropa Komissiyası yardım üçün Azərbaycana müraciət etdi.

Həmin vaxt Avropa Komissiyasının sədri (Prezidenti) buraya, Bakıya gəldi. Elə bu zaldan cəldə biz Bəyannamə imzaladıq. Biz razılaşdıq və dedik, sizə kömək etməyə və Avropaya qaz təchizatımızı iki dəfə artırmağa hazırıq. Həmin vaxt, Avropa istiqamətində qaz təchizatımız yeddi milyard kubmetr idi.

Beləliklə, bunun üzərində işləməyə başladıq. Sermayə yatırmağa və müxtəlif interkonnektoerlar vasitəsilə qazımızı nəql etmək imkanlarını araşdırmağa başladıq. Həmin vaxtdan etibarən qazımızı alan Avropa ölkələrinin sayı artdı. Hazırda onların sayı 10-a bərabərdir. Beləliklə, ümumilikdə 12 ölkə var. Onlardan 10-u Avropa ölkəsidir və həmin on ölkədən səkkizi Avropa İttifaqının üzvüdür. Bir sözə, biz coğrafiyanı genişləndirdik, qaz həcmi artdırdıq. Avropa İttifaqının üzvü olan bir çox ölkə hazırda öz daxili qaz istehlakının təxminən yarısını Azərbaycan qazı ilə təmin edir. Bu, həqiqətən də Avropada tərəfdaşlarımıza göstərdiyimiz ciddi dəstəkdir. Beləliklə, gələcək planlarımız coğrafiyanı genişləndirməkdir. Hazırda qazımızı alan ölkələrə yaxın olan bəzi digər Avropa ölkələri ilə artıq danışıqlar aparırıq. Düşünürəm ki, gələcək illərdə bu, mümkündür.

Bununla belə, 2022-ci ildən bu günə qədər çox köklü dəyişiklik baş verdi, çünki həmin vaxt qaz ixracımız yalnız Gürcüstanı, Türkiyəni, Yunanıstanı və İtaliyanı əhatə edirdi. Yalnız bunları. Sonra biz Bolqarıstan, Macarıstan, Rumıniya, Serbiya, Şimali Makedoniya, Slovakiya və Xorvatiyanı əlavə etdik. Bütün bunlar kifayət qədər qısa müddət ərzində baş verdi. Bir sözə, ehtiyatlarımız var, çünki onların təsdiqlənməsi həcmi artımağa davam edir. Bir neçə il əvvəl onların həcmi 2.6 trilyon kubmetr təşkil edirdi. Lakin indi, yenidən köşf edilməsi, o cümlədən gələcəkdə nəzərdə tutulan ehtiyatlarla bu səviyyə daha da artacaq. Ümid edirik ki, bu il biz AÇQ-də "Dərin Qaz" layihəsindən ilk qazı alacağıq və bu, bütövlükdə qaz hasilatına gözəçarpan töhfə olacaq. Bununla belə, "Şahdəniz" in hələ də əsas qazı təchiz edən yataq kimi qalacağını nəzərə alsaq, biz "Abşeron" da qaz hasilatının 1.5-dən 5 milyard kubmetrə qədər artırılması məqsədilə tərəfdaşlarla çalışmağı planlaşdırırıq.

Bununla yanaşı, "Qarabağ", "Babək", "Asiman" və digər yataqlar kimi çox perspektivli layihələr var. Bu, potensialımızı artıracaq. Hazırda əsas məsələ yeni istiqamətlərə çıxmaqdır. Bu məqsədlə mövcud interkonnektoerları genişləndirmək və ola bilsin, yenilərinə tikmək üçün Avropada əlavə sərmayələr qoyulmalıdır. Hətta indi, 12 ölkəni buru ilə nəql olunan qazla əhatə etməklə, düşündürəm ki, Azərbaycan hazırda dünyada bu cür böyük coğrafiyaya malik olan aparıcı ölkələrdən biridir. Fikrimcə, təchizat coğrafiyası baxımından ölkəmiz Avropada, həmçinin aparıcı ölkələrdən biridir, çünki bu göstərici qazın həcmi qədər vacibdir və bəzi ölkələr üçün hətta 1 milyard kubmetr belə böyük fərq yaradır. Beləliklə, biz öz əldəliklərimizə böyük məsuliyyət hissi ilə yanaşıyıq. Lakin, əlbəttə ki, həmin suala cavab verərkən bir məsələni də qeyd etməyə bilmərəm. Biz böyük sərmayələr yatırırıq və qaz çatışmazlığı məsələsində Avropaya kömək etməyə çalışırıq. Eyni zamanda, biz elə bir vəziyyətə üzlaşırıq ki, Avropa bankları önəmsiyanıq layihələrinin daha maliyyələşdirilmədiyini bəyan edirlər. Deməli, bir tərəfdən, Avropa bizdən əlavə təchizatı xahiş edir, digər tərəfdən, bizi həmin vəsaitlərdən məhrum edir. Məsələn, Avropa Sermayə Bankı qazıntı yanacaq layihələrinin maliyyələşdirilməsini tamamilə dayandırır. Bildiyimə görə,

AYİB-in hələ çox kiçik payı var. Beləliklə, əgər belə davam edərsə, onda sərmayə yatırmağa vəsait olamayacaq, çünki bu biznesdə sərmayə üçün korporativ maliyyələşmənin təxminən 30 faizi istifadə olunur. Pulun qalan hissəsi kredit götürülür. Pul vəsaitlərinin tərəfimizdən kredit kimi götürülməsi, yaxud avropalıların arasında interkonnektoerların tikilməsi kimi məsələlər öz həllini tapmalıdır. İkinci məsələ isə, hətta deyirdim, digər məsələ təchizatın cədvəlidir, çünki yaşıl keçidlə Avropa İttifaqında qazıntı yanacağının payı azalacaq. Onda necə olacaq? Bir sözə, bir çox məsələ açıq qalır və biz Avropa rəsmiləri ilə dövrü məsləhətləşərək, onlarla məşğul oluruq. Lakin əgər Avropa İttifaqı bizdən daha çox qaz istəyirsə, onda onlar da öz ev tapşırıqlarını yerinə yetirməlidirlər. Biz öz tapşırıqlarımızı, onlar isə öz çalışmasını icra etməlidirlər.

Nigar Sabirqızı: Cənab Prezident, Yaxın Şərqdə baş verənlərə bağlı Sizin münasibətiniz maraqlıdır. 2024-cü il Qəzzada, Livanda müharibələrlə yadda qaldı, İran-İsrail rejimi dəvirdi və hazırda da Yaxın Şərqdə bir Türkiyə amili var. Bu baxımdan istərdim, həmin bölgədə baş verənlərə Sizin münasibətinizi öyrənək.

Prezident İlham Əliyev: Bəli, biz çox şadiq ki, Suriyada dəyişikliklər baş verdi və bu münasibətlə Türkiyə ilə Suriyanın yeni hökuməti arasında mövcud olan əlaqələr, əlbəttə ki, bizi də çox sevindirir. Çünki Suriya Türkiyə ilə həmsərhəd olan ölkədir və hər bir ölkə öz sərhədlərinin kənarında vəziyyəti sabit görmək istəyir. O cümlədən terror, PKK terrorundan əziyyət çəkən Türkiyə haqlı olaraq öz sərhədlərini lüdvullarından o biri tərəfdə terrorun hödüməsini tələb edir və nəinki tələb edir və buna nail olur. Artıq mən bu məsələyə öz münasibətimini bildirdim. Türkiyənin Suriyanın inkişafındakı rolu, əlbəttə ki, çox əhəmiyyətlidir və mən Əsəd rejiminin cökməsindən sonra Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan zəng edərək, həm bu münasibətlə bir-birimizi təbrik etmişik, həm də bildirdim ki, biz də Türkiyənin yanında olmağa hazırıq və bunu etməyə də başlamışıq. Türkiyənin dəstəyi ilə

birinci yardım karvanı da yola düşdü. Çünki Türkiyənin dəstəyi və lojistik dəstəyi olmasaydı, bu, mümkün ola bilməzdi. Eyni zamanda, bizim Xarici İşlər Nazirliyinin nümayəndə heyətinin oraya göndərilməsi də Türkiyənin dəstəyi ilə olub. Yəni, biz istəyirik, burada öz töhfəmizi verək ki, Türkiyənin heç olmasa bu sərhədində terrora son qoyulsun və hesab edirəm ki, bu, çox ciddi geosiyasi dəyişiklik olacaq, böyük coğrafiyada sülhün, sabitliyin, əməkdaşlığın bərqərar olmasına gətirib çıxaracaq. Təbii ki, Türkiyənin bütün digər sərhədlərində də terrorçuluğa yer olmamalıdır. Biz də Türkiyənin müttəfiqi kimi hər zaman istənilən formada onların yanında və bunu Türkiyə tərəfi bilir. Necə ki, Türkiyə istənilən formada, hər bir məsələdə bizim yanımızdadır, biz də onun yanındaıyıq. Bizim Müttəfiqlik Bəyannaməmiz hər gün yeni amillərlə zənginləşir və D-8-lə bağlı bax, bayaq verdiyiniz suala qayıdıqda, bizi ən çox dəstəkləyən də yəni Türkiyə olmuşdur və birinci bizi təbrik edən də Türkiyə olmuşdur. Ona görə Türkiyənin marağını da nəzərsə, bizim də marağımızda odur. Təhlükəsizliyimiz də birdir, maraqlarımız da birdir, gələcəyimiz də birdir və həm Yaxın Şərqdə, həm də eyni zamanda, Avropada, - bir qədər bu məsələyə biz toxunduq, - tamamilə yeni vəziyyət yaranır və burada güclü Türkiyə amili əsas rol oynayacaq. Biz də onun yanındaıyıq. Yəni ki, gücümüz də daha da artacaq. Böyük coğrafiya - Avropa, Asiya, Cənubi Qafqazı, Xəzər hövzəsini əhatə edən böyük coğrafiya artıq özlüyündə bir ciddi geosiyasi amildir. Hərbi güc, siyasi güc, iqtisadi potensial, birlik və bu gün dünyanın heç bir yerində bu qədər bir-birinə bağlı olan ölkələri görmək mümkün deyil, necə ki, Türkiyə və Azərbaycan. Ona görə biz çox ümidliyimizə Suriyadakı dəyişikliklər bizi həddindən çox sevindirir. Birinci Türkiyəyə görə, ikinci özü-mizə görə. Çünki 12 il ərzində bizim Suriya ilə heç bir əlaqəmiz olmayıb. Bizim səfirliyimiz oradan çıxarılıb və Əsəd dönməndə Suriya hər zaman Ermonistanın yanında idi. Bizə qarşı Ermonistanla faktiki olaraq birləşmişdi, sadəcə olaraq, Paşinyanın Əsədə göndərdiyi məktublara, göndərdiyi rəsmi heyətlərə

baxmaq kifayətdir - xarici işlər naziri, parlament spikeri və müavini. Onlar Suriyanı yaxın müttəfiq sayırdılar və artıq buna da son qoyuldu.

İsrail-Fələstin məsələsində də bizim mövqeyimiz dəyişməz olaraq qalır. Biz iki dövlətin yaranmasını, yəni mövcudluğunun həmişə tərəfdarı olmuşuq. Müstəqil Fələstin dövlətinin yaranması bu münasibətə son qoyacaq. Hesab edirəm ki, bunu hər kəs başa düşməlidir. Bildiyiniz kimi, biz uzun illər Fələstin dövlətinə öz dəstəyimizi göstəririk. Həm siyasi, həm mədəni, həm maddi dəstək və bu, davam edir. Uzun illər Azərbaycanda Fələstinin səfirliyi fəaliyyət göstərir. Bizim də Fələstində nümayəndəliyimiz açılmışdır və əlbəttə ki, bu münasibətə son qədər tez başa çatdı, Qəzzada atəşkəs elan edilsə, o qədər də hamı üçün yaxşı olacaq. Biz bunu arzulayıyıq və həm də burada İslam Liqasının fəaliyyətini əsas götürürük. Çünki bu, daha çox Ərəb dünyasının məsələsidir və burada Ərəb dünyasının təşkilatı - Ərəb Liqasıdır, onun mövqeyi nədirsə, biz də o mövqeyə şorikik. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının bütün tədbirlərində biz fəal iştirak etmişik və fəal iştirak edəcəyik. Yəni, bizim mövqeyimiz tam açıqdır.

Vəfa Ağabalayeva: Cənab Prezident, dünyamız dəyişir, şəhərlərimiz dəyişir, təbii ki, idarəetmə sistemləri də dəyişir. Azərbaycan da dünyanın bir parçasıdır və təbii ki, bu proseslərdən kənarda qalmır. Məsələn, icra hakimiyyəti başçılarını Prezidentin xüsusi nümayəndələri əvəz edir və yaxud da böyük təşkilatları, fərdi təşkilatları vahid platformadan idarə edən holdinglər yaradırlar və sair. Sualım Sizin Səran-camınızla bağlıdır. Azərbaycan Nəqliyyat və Kommunikasiya Holdinginin (AZCON) yaradılması nəyə xidmət edir və ümumiyyətlə, bu təsisatdan bizim gözləntilərimiz nədən ibarətdir?

Prezident İlham Əliyev: Son bir neçə il ərzində dövlət şirkətlərində yeni idarəetmə modeli tətbiq olunmağa başlanmışdır. İdarəetmə yotərləri yaradıldı, idarəetmə heyətlərinin rəhbərliyi vəzifəsinə dövlət məmurları təyin edildi və beləliklə, dövlət şirkətlərindəki problemlər tam açıqlanmışdır. Uzun illər dövlət şirkətləri, əfsuslar olsun ki, təkəbbü

inhisarçı deyil, eyni zamanda, zərərli işləyən şirkətlər idi. Bunun bir çox səbəbləri var. Əsas səbəb idarəetmədə olan qüsurlar və pozuntular idi. Buna son qoymaq üçün artıq mənim tərəfimdən belə qərar qəbul edildi və bütün şirkətlərdə, - onlar çox deyil, haradasa 10-a yaxın dövlət şirkəti var, - yeni idarəetmə modeli yaradıldı və biz bunun müsbət tərəflərini dərhal görməyə başlamışıq. Yəni, uzun illər ərzində zərərli işləyən, hər dəfə dövlət büdcəsinə, necə deyirlər, müraciət edən SOCAR, məsələn, indi gəlirlə işləyir. Uzun illər ərzində zərərli işləyən və hər dəfə dövlətdən dotasiya alan "Azərbaycan Hava Yolları" gəlirlə işləyir və səhv etməmiş, keçən ilin gəlirləri bir neçə 100 milyon manat səviyyəsindədir. İndi öz ehtiyatlarını özünü qarşılayacaq. Dəmir yolu idarəsi də, həmçinin. Uzun illər dövlətdən yardım alan, indi təqribən 100-150 milyon manat gəlirlə işləyir və digər şirkətlər. Yəni, bu, birinci mərhələ idi. O sağlamaq və kadr islahatı mərhələsi artıq başa çatdı. O ki qaldı, ASKON qurumuna, bunun da məqsədi nəqliyyat sektorunu vahid cəhət altında bir platforma kimi yaratmaqdır. Çünki baxmayaraq ki, idarəetmədə dediyim müsbət dəyişikliklər baş verdi, ancaq nəqliyyat qurumları arasındakı koordinasiya zəif idi və nəzərə alsaq ki, bundan sonrakı illərdə bizim həm əsas gəlir mənbəyimiz, həm siyasi cəhətimizi gücləndirən amillərdən biri nəqliyyat və bağlantılar olacaq, əlbəttə ki, burada biz tam şəffaf və koordinasiya şəklində işlək mexanizmi yaratmalı idik. Bir çox misallar var, məsələn, yükdaşıma ilə bağlı - Xəzər Gəmiçiliyi üçün bir yükün daşınması daha sərfəlidir, dəmir yolu üçün başqa yükün daşınması. Liman burada nə dərəcədə vəsaiti mexanizmi rəolunu oynayır? Ona görə məqsəd dövlətin marağına əsasən, hansı yükün daşınması, necə daşınması sərf edərsə, ona da üstünlük verilməlidir. Paralel olaraq nəqliyyat sektorunun rəqəmsallaşdırılması prosesi də gedir. Bu istiqamətdə də lazımi tədbirlər görüldü, göstərişlər verilib, o cümlədən gömrük rəsmiləşdirilməsində də yük göndərən tərəf öz yükünü daim izləmək imkanına malik olacaq və burada sınıq, əngəllər, pozuntular, eyni zamanda, təbii ləngimələr də aradan qaldırılacaq. Çünki biz Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizini tariflərin düzgün tənzimləməsi hesabına həm iqtisadi cəhətdən daha sərfəli etməliyik, həm də sınıq əngəlləri aradan götürməliyik ki, yüklər daha da tez vaxtda gətsin.

Tariflərə gəldikdə, bir tarif var dəmir yolu, bir tarif var beynəlxalq liman, bir tarif də bir gəmiçilik təbii qədər və bu tariflər arasında uyğunsuzluq var. Yəni, bir çox digər detallar var ki, bu, vahid sistemin yaranmasına ehtiyac yaradıb və biz bunu yaratmışıq və mən əminəm ki, formalaşmaqda olan bu qurum təzliklə, necə deyirlər, öz səmərəliliyini göstərəcək. Bununla paralel olaraq, şəhər nəqliyyatı problemləri də göz önündədir. Biz vaxtilə şəhər nəqliyyatını yüngülləşdirmək və tıxacları azaltmaq üçün bir çox böyük layihələr icra etdik. İndi bir çoxları nə yadından belkə də çıxıb, xüsusi gənclər nəsli belkə də bunu heç bilmir. Vaxtilə nə qədər problemlər var idi, hətta bax, buradan şəhərə getmək üçün, neçə dairə var idi. Mərdəkan dairəsi, Sabuncu dairəsi, Koroglu dairəsi, ondan sonra Suraxanı dairəsi, hər dairədə tıxac, həmin o aeroport-şəhər yolu, cəmi dörd zolaq, əslində, üç zolaqdan ibarət idi. İkinci, yəni beton yolu adlandırdığımız yol, ümumiyyətlə, yox idi. Bunları sadalamaqla vaxt gedə bilər. Ona görə vaxtilə bir çox tunellər, yol qovşaqları inşa edildi. Amma indi biz görürük ki, yenə də

nəqliyyat vasitələrinin sayı artır, insanlar daha çox maşın alır, iqtisadi fəallıq artır. Yenə də şəhər tıxaclarıda boğulmağa başlamışdır. Ona görə mənim tərəfimdən, o cümlədən bu məsələ də tapşırıq kimi verildi və indiki Baş plan faktiki olaraq hazırlanıb. Burada avtobus nəqliyyatını metro nəqliyyatı ilə uzlaşdırmaq məsələləri dayanır. Biz son vaxtlar bir neçə metro stansiyasını istifadəyə verdik. Amma bu, kifayət deyil və mənim gözləntisiylə yeni 10 metro stansiyası inşa ediləcək. Onların yerləri də seçildi və bu ildən başlayaraq artıq investisiyalar da qoyulacaq. Bununla bərabər, yeni yol infrastruktur layihələrini Bakı şəhərində icra etmək üçün artıq ilk 7-8 layihə seçildi. Beynəlxalq mütəxəssislər cəlb edildi. Biz hansı yollara üstünlük verməliyik. Bəzən yeni yol açılır, amma o, tıxacın azalmasına yox, artmasına gətirib çıxarır. Yəni, burada beynəlxalq təcrübə çox vacibdir və bu məsələ də mütləq öz həllini tapacaq.

Bir də ki, şəhər avtobus parkını elektrobuslarla əvəzləmək prosesi də başlamışdır. Biz artıq 150-dən çox yeni elektrobus gətirmişik və eyni zamanda, bu il Azərbaycanda yerli elektrobus istehsalı da başlanacaq. Yəni, işlər gedir. Mənə verilən məlumata görə, oktyabr-noyabr aylarında Azərbaycanda istehsal olunan birinci elektrik avtobusları istifadə ediləcək və bu da şəhərimizin havasına çox müsbət təsir göstərəcək. Çünki biz bilirək ki, havanı çirkəndirən ən böyük mənbə nəqliyyat vasitələridir, xüsusilə böyük maşınlar.

Digər layihələr də icra edilir. Sadəcə olaraq, məlumat üçün deyim, məsələn, indiki bizim avtomagistralarda elektron tərəzilər quraşdırılır. Keçən il buna başlamışıq, bu il də davam edəcək və bütün magistrallarda quraşdırılacaq. Çünki nə baş verir, yeni yol çəkilir, amma sonra bəzi iş adamları yük maşınlarını elə yükləyirlər ki, o, yolu dağıdır. Ona görə birinci elektron tərəzilər quraşdırıldıqdan sonra artıq buna son qoyuldu. Çünki böyük cəmiyyət təbii qədər olur. Artıq yük daşıyan şirkətlər özləri yüklərin kəsinini ölçürlər ki, çərilməyəcək qədər qalsınlar.

Bir çox müasir texnologiyalara əsaslanan yeniliklər tətbiq edilir və ediləcək. Yəqin ki, Azərbaycan mətbuatı da bu sahəni daha çox işıqlandırmaqlıdır. Çünki bu, insanların haqlı olaraq narazı salan və narahat edən məsələlərdir. Ona görə biz bu işləri yoluna qoyacağıq. Yəqin ki, 10 stansiyanın tikintisi, belkə də beş il çəkər. Amma yolların çəkilişi daha az. Azərbaycan ictimaiyyəti təbii olaraq bu məsələlərə bağlı daim məlumatlandırılacaq.

Vüsal Mətləb: Təxminən müsbətənin əvvəllərində qeyd etdiniz ki, yeni dünya nizamının formalaşmasını başlanğıcdaıyıq. Bil-mək istərdik, bu nizamın Cənubi Qafqaza mümkün təsirləri nə ola bilər və Azərbaycan hansı ssenariyə hazırlaşır?

Prezident İlham Əliyev: Əslində, biz bu prosesi fəal iştirakçısı olmalıyıq. Biz, sadəcə olaraq, burada yeni nizamın necə olacağını gözləməməliyik. Biz öz işimizi görməliyik və gündəliyimizi bundan sonra da tətbiq etməliyik. Çünki Cənubi Qafqaz bizim regionumuzdur və Azərbaycan bu bölgənin aparıcı ölkəsi kimi, əlbəttə ki, məsuliyyət nəqəyi-nəzərindən də xüsusi çəkiyə malikdir. Ona görə yeni nizamı biz ədalətli nizam kimi görürük. Əgər bunu bir sözə ifadə etmək mümkündürsə, bu, ədalətli olmalıdır və əslində, Azərbaycanın uzun illər apardığı siyasətə də uyğundur.

Mən bilirəm ki, arxamda

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yerli televiziya kanallarına müsahibə verib

Əvvəlki 5-ci sahə.

Biz indi belə görürük, yəni suverenlik, müstəqillik, bir-birinin işlərinə qarışmamaq, müxtəlif bəhanələrlə ölkələrin daxili vəziyyətini gərginləşdirməmək. Bütün bunlar bizim, əslində, xarici siyasət tətbiqidir. Azərbaycan uzun illər bu siyasəti aparır. Biz heç kimin işinə qarışmırıq, öz işimizlə məşğuluq. Kim bizə müraciət edir, çalışırıq ki, o müraciətləri cavabsız qoymayaq. Öz siyasətimizlə, sərmayə qoyuluşumuzla Cənubi Qafqazda faktiki olaraq, yeni nəqliyyat və energetika xəritəsini yaratmışıq. Bir tərəfimiz Xəzər üzərindən Orta Asiyaya uzanır, bir tərəfimiz Avropaya və bu böyük coğrafiyada Azərbaycan faktiki olaraq əvəzolunmaz ölkəyə çevrilir. Sadəcə olaraq, xəritəyə baxmaq kifayətdir, hər kəs görsün ki, Orta Asiya və Qərbi dünya ilə birləşmək, bağlantılar yaratmaq istəyən Azərbaycandan yan keçə bilməz. Yəni, bunu bizsiz edə bilməzlər və müasir infrastruktur, sabitlik, düşünülmüş siyasət və dünyaya açıqlıq. Yəni, biz yeni dünya nizamına öz töhfəmizi əməllərimizlə veririk, çünki bəzən bu, bir qədər diqqətdən kənarda qalır. Amma mən bilirəm ki, Azərbaycanın son illərdəki addımları çox ciddi təhlil edilir, çox ciddi. Çünki dünya tarixində öz ərazi bütövlüyünü öz gücü ilə bərpa edən ikinci ölkə olmayıb, hər halda, yaxın və orta keçmişə nəzər salsaq. Bunu biz etmişik, bütün təzyiqlərə, təhdidlərə və təhlükələrə rəğmən. Müstəqil siyasət aparmaq iqtidarında olan ölkələrin sayı da o qədər də çox deyil. Baxın, indi yenə də Kanadaya qayıdıraq. Trampın bir sözü ilə Kanadanın Baş naziri istefaya getdi. Axı, Kanada Azərbaycandan 10 dəfə çox neft hasil edir - 300 milyon ton və əhalisi də cəmi 40 milyondur. Yəni 300 milyon ton, əgər başqa iqtisadiyyat olmasa belə, 40 milyon 300 milyon tonla yola vermək olmaz? Görün, bunların iqtisadiyyatı nə qədər bərhad vəziyyətdədir ki, Amerika əgər onlara əlavə rüsum tətbiq etsə, bu-nun iqtisadiyyatı çökəcək və cənab Tramp deyəndə ki, Kanada 51-ci ştat olmalıdır və cənab Trüdo qubernator olmalıdır, bu, əlbəttə trollinq kimi sayıla bilər. Amma, əslində, bu sözlərdə bəlkə də məntiq var. Yəni, mən nəyi deyirəm, baxın Avropa ölkələrinə, onlar güc mərkəzlərindən nə qədər asılıdır və bəzən başqa faktorlardan. Ona görə müstəqil siyasət aparmaq iqtidarında olan ölkələr çox deyil. Ona görə bizim bu sahədəki siyasətimiz haqlı olaraq bizi rəğbəti daha da artırır və mən öminəm ki, yeni dünya nizamı tam formalaşma prosesinə düşəndə, o cümlədən Azərbaycanın mövqeyi də nəzərə alınacaq, ən azı Cənubi Qafqazda və Xəzər hövzəsində və biz buna hazır olmalıyıq.

Əlbəttə ki, dünya miqyasında bu proses necə gedəcək, bunu mən deyə bilmərəm. Bunu bəlkə də hələ də, necə deyirlər, tam təsbit etməyiblər. Amma bu, danılmazdır və hesab edirəm ki, çox vaxt keçmədən biz bunu görəcəyik və mən bunu bir neçə dəfə demişəm. Əgər hər bir ölkə öz daxili işləri ilə məşğul olsa, onda nə müharibə olacaq, nə münacişə olacaq, nə qarşıdurma olacaq. Hərə öz sərhədləri çərçivəsində öz işi ilə məşğul olsun və başqa ölkələrin daxili işlərinə qarışmasın. Bəlkə də belə bir dünya fantastik görünür. Çünki tarixən imperialist qüvvələr "böl və hökm sür" prinsipi ilə yavaş-yavaş, müstəmləkələri tamamilə idarə edərək onların bütün sərvətlərini oğurlayıb özləri üçün dövlətlər qurmuşlar. Amma buna son qoyulmalıdır və müstəmləkəçilik kimi iyrənc praktika son qoyulmalıdır və hesab edirəm ki, yeni dünya niza-

mında bu məsələ də nəzərə alınacaq. Ancaq mən daha çox hesab edirəm ki, ölkələrin suverenliyi toxunulmaz olmalıdır və qorunmalıdır, heç kim heç kimin işinə qarışmamalıdır. Biz buna nail ola bilmişik. Bizim işimizə heç kim qarışa bilməz. Cəhdlər olub? Bəli, olub. Olacaq? Yəqin ki, olacaq. Nəticə olub? Yox və olmayacaq. Amma gözümlərin önündə olan bir çox ölkələr xarici müdaxiləyə məruz qalırlar və bu, o ölkələrin mədəni və genetik kodunu da faktiki olaraq sarsıdır. Zəif ölkələrə yad dəyərlər, mənfəi dəyərlər aşılanır. Zəif deyəndə, ölkə zəif ola bilməz. Liderlər əgər zəifdirlərsə, onda ölkə zəif sayılır. Ona görə biz bu işə öz gündəliyimizlə həzzirik, gündəliyimiz də var. Yəni ki, bizim siyasətimiz artıq bunu göstərir və yenə də deyirəm, bu işə bizim töhfəmiz əhəmiyyətli olacaq.

Vəfa Ağabalayeva: Cənab Prezident, mövzu ilə bağlı bu sual yaqın ki, yerinə düşəcək deyə, ünvanlamaq istəyirəm. Qərribə bir tendensiya yaranıb, hamı 20 yanvarı göz-ləyir, Trampın inaqurasiya mərasimini. Düşünürlər ki, ondan sonra hansısa proseslər reallaşdırılacaq və Siz də "Rossiya Seqodnya" agentliyinə verdiyiniz müsahibədə qeyd etmişdiniz ki, Trampı bizimlə eyni qayqda görürsünüz və eyni zamanda, Şuşa Media Forumunda da Sizə ünvanlanan suallardan birinə cavabınızda hələ o vaxt namizəd olan Trampa bağlı müsbət məsajlar eşitməmişdik. Necə düşünürsünüz, yaxud da sualı belə ünvanlayım, Sizə elə gəlirmi ki, Cə Bayden dünyanı elə dəyişib ki, Trampın işi çətin olacaq?

Prezident İlham Əliyev: Ola bilər. Amma, eyni zamanda, cənab Tramp tamamilə yeni gündəliklə hakimiyyətə gəlir və onun birinci dönəmində Amerika-Azərbaycan əlaqələrində hər hansı bir problem yaşanmadı. Əksinə, münasibətlər çox müsbət idi və bir çox istiqamətlər üzrə biz irəliləyişə nail ola bilmişdik. Bayden administrasiyasının Azərbaycanla bağlı əsas səhvi ondan ibarət idi ki, o, Amerika-Azərbaycan münasibətlərini Amerika-Ermenistan münasibətlərinin qurbana çevirdi. Yəni, Azərbaycana Er-

mənistan-Azərbaycan, ya da ki, Amerika-Ermenistan münasibətlərinin prizmasından yanaşırdı və o vaxta qədər əldə edilmiş yaxşı nəticələr kölgədə qaldı, bu birincisi. İkincisi, Azərbaycana qarşı ədalətsiz mövqe sərgilənmişdir, xüsusilə Qarabağ məsələsi ilə bağlı və bu, həm ədalətsiz, həm də ki, ikili standartlara əsaslanan mövqe idi. Çünki mən Amerika nümayəndələrinə dəfələrlə deyirdim və açıq da deyirdim, mətbuatda da, siz Ukraynanın ərazi bütövlüyünü ikiöllü dəstəkləyirsiniz, silahlar verirsiniz, milyardlarla pul verirsiniz. Biz öz ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmişik, niyə siz bizi cəzalandırmaq istəyirsiniz? Bu-na cavab verin. Cavab da yox idi. Cavab da bəllidir ki, bu, ikili standartlardı. Eyni zamanda, hesab edirəm, Bayden administrasiyasının səhvlərindən biri də o idi ki, Amerikaya olan inamı böyük dərəcədə sarsıtdı, özü öz əməlləri ilə. Məsələn, elə Əfqanıstan məsələsinə qayıtsaq, Azərbaycan birinci ölkələrdən idi ki, Əfqanıstandakı missiyaya qoşulmuşdu və həm hərbi kontingent göndərmişdi və dəfələrlə onu artırmışdı, həm də Amerika üçün çox vacib olan nəqliyyat-logistika məsələlərini də həll etmişdi. Biz onlara lazım olana qədər 907-ci düzəliş - sanksiya qaldırılırdı, biz ki, lazımlı olmadıq, tətbiq edilirdi. Yəni, bu nədir? Bunun bir adı var: nankorluq. Bu, nankorluqdur və hansı inamdan söhbət gedə bilər? Hansı uzunmüddətli əməkdaşlıqdan söhbət gedə bilər? Bayaq dediyim kimi, Sorosun bu yüksək mükafatla təltif edilməsi bütün maskaları yırtdı. Yəni, bu, Soros iqtidarı idi, həm Bayden dönəmində, həm Trampa qədər olan səkkiz il ərzində və məhz buna görə bizim münasibətlərimizdə heç bir irəliləyiş olmamışdır. Biz Amerika ilə əsas ciddi əməkdaşlıq platformasını Clinton və Core Buş dönəmində yaratdıq və Tramp dönəmində bu davam etdi. Ona görə ümidlər var. Mən Şuşa Forumunda, hələ o məşhur Tramp-Bayden debatları keçirilməmişdi, - mən, sadəcə olaraq, Azərbaycanın maraqlarını nəqteyi-nəzərdən və bir insan

kimi öz mövqeyimi bildirdim ki, Tramp bizim cəmiyyətimizin bölüşdürüldüyü dəyərləri təbliğ edir. Ailə dəyərləri, mədəniyyət dəyərləri - bunları təbliğ edir. Elə bunun ailəsinə baxmaq kifayətdir. İndi mən başqalarının ailəsi haqqında bir şey demək istəmirəm, amma indi bu, o qədər ictimailəşdirilib ki. Bir də, Bayden administrasiyasının yalan danışması, söz vermək, sonra o sözəndən çəkinmək və özünü sanki heç nə olmamış kimi aparmaq, buna nə ad vermək olar? Ona görə Azərbaycan cəmiyyətinin, bütün ölkələrin ümidləri ondadır ki, bu əxlaqsızlığa, mədəniyyətsizliyə son qoyulacaq və cəmiyyətlər, hansılar ki, Azərbaycan kimi ənənəvi dəyərlər üzərində qurulub, onlar bu kənar təsirdən yaxalarını qurtaracaqlar, bu birincisi. İkincisi, yenə də deyirəm, öz açıqlamaları ilə cənab Tramp çox aydın, açıq mesajlar göndərir. İndi bunların bəlkə də hamısını təhlil etmək mümkün deyil. Amma deyə bilərəm ki, onların böyük əksəriyyətini Azərbaycan ictimaiyyəti bölüşür. Yəni, ona görə ümidlər böyükdür. Ona görə mən dedim ki, ümidlər var, ümidlər böyükdür. O cümlədən Amerika-Azərbaycan strateji əlaqələrinə yaxınlaşmaq da mümkün ola bilər. Mən hesab edirəm ki, əgər hər iki tərəf maraqlı olsa, biz Amerika-Azərbaycan əlaqələrini strateji səviyyəyə qaldıra bilərik.

Sənan Rzaev: Cənab Prezident, mənim sualım Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında münasibətlərə bağlıdır. Tarix göstərir ki, bu münasibətlər birmanalı deyil, burada müxtəlif məqamlar var. Ötən il, sadəcə, Azərbaycanla bağlı qətnamaları nəşr edən Avropa Parlamentinin tərkibi dəyişdi. Avropa İttifaqı bir tərəfdən ümumilikdə bizim ən böyük ticarət tərəfdaşımızdır. Burada Avropa İttifaqının üzvləri nəzərdə tutulur, digər tərəfdən Ermenistana silah üçün pul və ya bilavasitə silah ötürməyi planlaşdırıran qondarma

Sülh fondu. Başqa prizmadan, Siz həmkarlarımızın suallarını cavablandırarkən energetika sektoru ilə bağlı, bizim onlara qaz tədarükü haqqında danışdınız. Onlara qaz lazımdır. Amma digər tərəfdən, Avropa İttifaqının nümayəndələri - sözdə mülki missiya ölkəmizə binoklla baxır. Bütün bunlar kifayət qədər ziddiyyətlidir. Bilmək istərdim, cari ildə Azərbaycan və Avropa İttifaqı münasibətləri ilə bağlı gözləntiləriniz nədir? Belə mənfəi cəhətlər və ya müsbət hadisələr üstünlük təşkil edəcək? Sizcə, belə bir şəraitdə hansı əks addımlar atılmalıdır? Çünki belə bir təassurat yaranı bilər ki, həmin fond, bu qondarma müşahidəçilər Brüssel tərəfindən oraya münasibətlərimizi pozmaq üçün göndərilir.

Prezident İlham Əliyev: Avropa Komissiyası ilə münasibətlərimizin necə inkişaf edəcəyini söyləmək çətinidir. Amma deməliyəm ki, ödənişli məqsətlə dolu bir il oldu. Belə ki, məhz keçən il Avropa İttifaqı normalaşma prosesində birmanalı olaraq Ermenistanın tərəfini tutdu. Sizin də yaxşı bildiyiniz çoxlu fakt var. Əlbəttə, Avropa İttifaqının qondarma müşahidə missiyasının müddətinin uzadılması etimadı möhkəmləndirmədi, əksinə, sarsıtdı. Axı, bunun bizimlə razılaşdırılmasını tələb etdikdə, hansısa yüksək ambisiyalarından çıxış etmirdik, sadəcə istəyirdik ki, bu missiyanın özünü yaradılması və onun sərhədimizə göndərilməsi bizimlə, 2022-ci ilin oktyabrında Praqada şəxsən mənimlə razılaşdırılınsın. Əgər həmin vaxt biz bunun iki aylığına və 40 nəfərdən ibarət olacağı barədə razılığa gəldikdə, deməli, bu, belə də olmalı idi. Mən razılığa gəldikdə, hətta sözə də olsa, həmişə bu razılıqlara əməl edirdim. Amma belə bir vəziyyətdə Avropa hesab etdilər ki, onlar həmin razılıqları pozmaq hüququna malikdirlər. Sonra heç nə bildirmədən, bizimlə heç bir razılıq olmadan onlar növbəti dəfə dərk məhiyyətə etimadı qırdılar. Sonra, necə deyirlər, bu binoklla rüsvayçı nümayişlər, onlar yanlır həqiqi və çəkmələr ge-

yinir və oraya hansısa döyüşçülər kimi gedirlər. Onların oradan necə sürətlə qaçaçağını göstərmək istəmirəm, əgər kimsə təsadüfən Azərbaycan ərazisinə soxularsa, onda sadəcə görəceklər ki, əllər necə qaşınır. Ona görə də biz onlara çatdırdıq ki, binokl şousuna son qoysunlar, artıq, necə deyirlər, binoklsuz gəzişirlər. Hərçənd bu yaxınlarda Avropanın bir ölkəsinin prezidenti Azərbaycanı binoklla izləmək kimi ədəbsiz davranış sərgiləyib. Məgər o, bundan bir həftə əvvəl burada, Bakıda olarkən və mənimlə görüşməyi xahiş edərkən bunları görmürdü? Əgər baxmaq istəyirdisə, mən onu Qarabağa göndərirdim, dağları seyr edərdi. Başa düşürsünüzü, bu, artıq niyəyi deməkdir. Bu, sadə məsələ deyil. Bu, münasibət deməkdir. Binoklla sanki düşməne baxırsan. Əgər siz Azərbaycana belə münasibət bəsləyirsinizsə, onda biz necə münasibət göstərə bilərik? Mən hələ xarici işlər üzrə sabiq ali nümayəndənin destruktiv rolundan danışmıram. Başqa məsələlər də var. Çoxlu məyusluq oldu.

İndi nə olacağını bilmirəm. Komissiya yenidir. Hərçənd bəzi şəxslər köhnədir. Bütün hallarda bu, yeni komissiyadır. Azərbaycana və onun milli maraqlarına münasibət necə olacaq, bizim münasibət də elə belə də qalacaq. Əgər normal, konstruktiv olacaqs, zənnimcə, biz səmərəli məcraya qayıda bilərik. Ötən il Avropa İttifaqının əldə etdiyi nəticə ondan ibarət oldu ki, o, Azərbaycan-Ermenistan trekinin normalaşması prosesindən tamamilə kənaraşdırıldı. Əgər Ermenistanın silahlandırılmasının və qondarma Sülh fondunun bundan sonra da davamı olacaqs, bizim tərəfimizdən adekvat hərəkətlər ediləcək. Mən hələ Avropa Parlamentinin rüsvayçı davranışını demirəm. Yeri gəlmişkən, yeni tərkib də köhnəsindən xüsusilə fərqlənir. Həmin azərbaycanofobiya və tamamilə heç bir motivi olmayan Avropa Parlamentini, nə də deputatları, hətta bu insanların kim olduğunu da bilmirik. Amma onlar Azərbaycanla mübarizəni özlərinin həyat əməlinə çeviriblər. Mən hələ suve-

renliyimizi bərpa etdikdən sonra, məhz bu səbəbdən elə üç ay sonra bizimlə bağlı ayrı-seçkilik edən Avropa Şurası Parlament Assambleyasını demirəm. Əgər onlar, özləri dedikləri kimi, guya insan hüquqlarının pozulmasından danışdırlarsa, bunu 20 il ərzində edə bilirdilər. Niyə etmədilər? Demək, bu, səbəbdir. Mən bir dəfə demişdim ki, biz yətlərinə böyük sal daşı tərətmişik, hətta bizə görünə biləcəyindən də daha çox böyük həcmli olanı. İndiki vəziyyətdə bu, bir çox avropalının, - həm də təkcə onların deyil, - iradəsinə zidd həll olunan sürf lokal münacişə deyil. Onlar bizi asılı vəziyyətdə saxlamaq, buraya gəlmək, bizə müəssisə qurmaq, prosesdə iştirak etmək, gedib-gəlmək, monitoring aparmaq istəyirdilər. Biz onları bütün bunlardan məhrum etdik. Amma biz normal münasibətlər təklif edirik: gəlin, normal, iktərəfli əməkdaşlıq edək. Biz sizdən asılı deyilik, sizdən heç nə gözləmirik, sizin ailənizə üzv olmağa can atırıq, açığı desək, siz heç vaxt müsəlman əhalisi olan ölkəni qəbul etməyəcəksiniz. Elə isə gəlin, yaxşı qonşular olaq, əməkdaşlıq edək, buyurun, ticarət edək, sataq, alağ, texnologiyalar əldə edək. Təəssüf ki, bunların bütün fəaliyyəti bizim Avropa İttifaqı ilə proqramların hamısını dayandırmağımıza gətirib çıxardı. Bütün tvninq proqramları dayandırılıb, Avropa İttifaqının qanun olan qanunlarının hamısı dondurulub. Qismən qeyri-qanun olanlar da var, əsasən Gürcüstandan keçməklə sərhəddən buraya pullar gətirilir, yenə də soruşu strukturların əlaqələri vasitəsilə, amma əvvəlki kimi deyil, həm də bizim hüquq-mühafizə orqanları bütün bunları izləyir. Amma bizim qanunlardan imtina etməyimizin səbəbi odur ki, onlar ərazimizdə gələcəyə, əsasən gələcəyə istiqamətlənmiş öz platformalarının yaradılmasına yönəldilmişdi. Təəssüf ki, biz Azərbaycan gələcəyinin bəzi nümayəndələrinin xəyanət yolu tutduğunu görürük, açıq-aşkar satqınlıq, erməniciliklə əməkdaşlıq - bu da NED (Amerikanın "National Endowment for Democracy") və EED ("European Endowment for Democracy") tərəfindən maliyyələşdirilən sözə qrant proqramları vasitəsilə beynlərin yuyulmasının nəticəsidir. Hətta burada siz necə klonlaşdırma olduğunu görürsünüz, adlar eynidir, sadəcə, birində "National", digərində "European" sözləri var. Bax, onların nail olduqları bundan ibarətdir, gələcəkdə də davam edəcək, daha böyük divar ucaldırılacaq. Onlar Mərkəzi Asiya ölkələri ilə yaxınlaşmaq üzrə öz siyasətini necə həyata keçirəcəklər? Rusiya üzərindən əlaqə saxlayacaqlar? Şübhə edirəm. Bəlkə İran üzərindən? Yəni də şübhə edirəm. Azərbaycandan atından tunel çəkəcəklər? Yəqin ki, bu da olmayacaq. Ona görə də bu məsələyə, sadəcə, ayıq başla yanaşmaq, Avropaya, hər hansı Avropa ölkəsinə qarşı heç vaxt bir şey etməmiş Azərbaycanı etibarlı tərəfdaş kimi qiymətləndirmək lazımdır. Yalnız cavab verirdim və cavab verməyə davam edəcəyəm. Yaxşılaşma, pisləyiş isə adekvat cavab verilecək.

Nigar Sabirqızı: Cənab Prezident, icazənizlə, mən bir qədər fərqli sual vermək istəyirəm. Siz bir qədər əvvəl bir cümlə işlətdiniz ki, bizim işimizə heç kim qarışa bilməz. Əlbəttə, bu, inkaredilməz bir faktdır ki, Sizin qətiyyətiniz sayəsində Azərbaycan bu gün yalnız regionumuzda yox, bütün dünyada bir gücə çevrilib. Elə Siz də bir qədər əvvəl qeyd etdiyiniz kimi, Makron Azərbaycansız yaşaya bilmir, Azərbaycanı bir güc kimi görür və Fransanın daxili işlərinə qarışmaqda bizi iştirak edir, yaxud bir neçə gün əvvəl məlum təyيارə hadisəsi ilə bağlı Rusiya Prezidentinin Azərbaycandan üzr istəməsi.

Azərbaycan xalqı dayanır

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yerli televiziya kanallarına müsahibə verib

Bu, ilk dəfə idi ki, Rusiya dövləti digər dövlətdən üzr istəyirdi. Çoxları buna inanmırdı, amma bu, baş verdi və bütün bunlar onun göstəricisidir ki, Azərbaycan güclü dövlətdir, onunla hesablaşmalı olduqlarını anlaşırlar, başa düşürlər. Coğrafi cəhətdən kiçik, amma qalib və güclü bir dövlətin Prezidenti olmaq necə hisssdir?

Prezident İlham Əliyev: Necə deyim sizə, birincisi, böyük məsuliyyətdir. İlk növbədə, mən öz vəzifəmə bax, belə yanaşram, hər gün, hər saat, gecə-gündüz. İkincisi, böyük şəfərdir. Əlbəttə ki, mən xüsusi sən vaxtlar çox sevinirəm. Son dövrə İldir ki, mənim həyatım tam fərqlidir. Hamımız həyatı fərqlidir, hamımız tamamilə başqa əhvali-ruhiyyə ilə yaşayırıq, oynayıq, xərəcə gedirik. Qalib olkənön kimi yəndəsi kimi, xüsusi rəhbəri nəmı yaşamaq işləmək, bəynəlxalq təməslərə olmaq tamamilə fərqli hisdir. Xüsusi nəzərə əlsaq ki, 17 il ərzində biz tam fərqli bir vəziyyətə idik, haqlı olduğumza baxmayaraq, bizi haqsız hesab edirdilər. Büttün bu 17 il ərzində ictimaiyyətin diqqətindən kənar bir çox məqamlar olub ki, insani dərindən həm hiddətləndirirdi, həm üzdürdü, həm də incidirdi. Ədalətsizlik - çünki, necə deyim, ön böyük ədalətsizlik elə ədalətsizlikdir.

Bu gün hər yerdə və hər sahədə gedən inkaşın təməlinə dərin möhür xoş əhvali-ruhiyyə, xoş ovqat, cəmiyyətimizin rahat yaşaması, özünə əminlik hissləri dayanır. Mən də bilirəm ki, arxamda Azərbaycan xalqı dayanır. Azərbaycan xalqı da bilir ki, mən onun arxasında dayanıram, yəni, bə, xüsusi bir hissirdir. Bunu yaqın ki, bir çoxları yaşamayıb. Xüsusi də hər iki dövrə ölkəyə rəhbərlik edən şəxs kimi bəlkə də bu, unikal təcrübədir. Dörd il keçməsinə baxmayaraq, hələ ki, bunu tam anlamaq çətindir. Mən azad edilmis torpaqlarda bəlkə də 100 dəfədən çox olmuşam və hər dəfə gedəndə özümə yeni sözləri deyirəm, eyni sevinci bölüşürəm. Sanki birinci dəfə gəlmişəm oraya. Yəni, siz necə, mən də elə. Əlbəttə ki, məsuliyyət və qüvvə hissi. Biz elə ilk kədə yaşayırdıq ki, doğrudan da ilk növbədə ölkəmizlə, xalqımızla fəxr edə bilərik.

Nigar Sabirqızı: *Çox sağ olun, təşəkkür edirəm.*

Vəfa Əgəbalayeva: *Canab Prezident, bu yaxınlarda təsadüfən qəribə bir müsahibəni çıxdı. Siz o müsahibəni hakimiyyətə təzə gəldiyiniz illərdə vermişdiniz. Orada belə bir cümlə var idi ki, mən hakimiyyətə gələndə elə bilirdim ki, heç qısqənt da dünyada ədalət var, hüquq var və o, işləyir, amma zamanla mən gördüm ki, bu, işləmir. Bir məqamda toxunmaq istəyirəm, biz Azərbaycan dövləti olaraq Sizin sayınızda hər zaman kiçik dövlətlərin və ədalətli dövlətlərinin yanında olmusuq. Azərbaycan televiziyaları həmin razılıqlar dərkətilşlər edirlər. Baxmayaraq ki, böyük media subyektləri susur, danışır, gicəldir. Amma Azərbaycan televiziyaları Afrikanın qərbində yərləşən, neokolonial siyasət nəticesində məhv olan ölkələrdə, adalarla, Korsikada, Yeni Kaledoniya da dərkətilşlər edirlər. Sadə xalqın nümayəndələri, - on auzından eşitdiyim cümlələr indi Siz çatdırıram, - qeyd edirlər ki, biz Azərbaycan dövlətinə və Azərbaycanın liderinə təşəkkür edirik. İnanın ki, onların hər biri Sizi tanıyır. Elə bu məqamda sual bundan ibarətdir ki, neokolonial siyasətla bağlı növbəti mərhələdə hədəflərimiz nədən ibarət olacaq və biz bu missiyanın öndində gedəcəyikmi?*

Prezident İlham Əliyev: Bəli, bu, davam edəcək. Azərbaycan cəmiyyəti artıq öz mövqeyini ortaya qoyub və Bakı Təşəbbüs Qrupunun fəaliyyəti ildən-ilə genişlənir, böyü-

yür. Yenə də deyirəm, əgər bu proses müəyyən səbəblər üzündən başlamsırsa, bu gün bu, artıq həyatımızın bir parçasıdır və xüsusilə bu ərazilərin nümayəndələri ilə görüşmə, onların dilindən problemlərini eşitmək, onların gözündə bu həsrəti, bu tükenmiş ümidləri görmək həm ağırdir, həm də ki, çox tanışdır.

Çünki biz də uzun illər təxminən eyni vəziyyətdə idik. Biz müstəqil olmayan dövrdə müstəqillik eşiyi ilə vəsəməyək, bər hələdə cəvşəyirik.

yaşamışdır, hər nədənsə cəmiyyətimizin böyük kişisi. Biz müstəqillik əldə etdik və dərhal işğala moruz qaldıq, həttə öndən qabaq. Bu ədalətsizliklə eyni həyatımızın bir parçası idi və biz bu ədalətsizlikdən canımızı xalqımızın iradəsi ilə qurtardık. Amma bu xalqın faktiki olaraq heç bir kütləvi informasiya vasitələrinə çıxış əldə edə bilmirdi. Öndən hədə-lərlər, onlara qarşı ədalətsizlik bir qayda olaraq artıq özünü təsdiqlə-yib. Onların müdafiəsinə qalxmaz istəyən tərəflərini, təşkilatlarını sayı-da çox azdır. Çünki yenə də deyil-

ram, mən bunu demişəm, heç kim bəyşəgisi istəmir, heç kim istəmir ki, böyük dövlətlərlə, - hər halda özlərini belə sayan, - üz-üzə gəlsin. Anma biz bunu edirik və edəcəyik. Bu müstəmləkəçilik praktikası davam edəndə qədar biz o xalqların yanında olacağıq. Artıq bunu Azərbaycan cəmiyyəti öz mənavi borcu kimi qiymətləndirir və siz də qeyd ediniz, bizim televiziya kanalları o bölgələrdə olarkən, yerində o insanların vəziyyəti ilə tanış olarkən bir daha, o acı mənzərəni görür.

Sözün düzü, bəlkə on il bundan əvvəl heç mənim də bu bölgələrlə bağlı o qədər də çox xəbərim yox idi. Amma bu son qasırğa nəticəsində üzə çıxan məlumat məni bir daha, belə desək, dərindən sarsıtdı. Sən demə, Fransa sayılan bir ərəzidə əhalinin 70-75 faizi yoxsulluq

şəraitində yaşayır. Axi nə üçün bu, onda Fransada olmalıdır? Fransanın prezidenti oraya gəlib deyir ki, Fransa olmasa, siz 10 min dəfə daha pis yaşayarsınız. Hara daha pis

yaşamaq olar? Yetmiş beş faiz yoxsulluq şəraitində, mənzil fondunun 30-40 faizi köhnəlikli, qəzalı və ziyyətdə. Əgər bu Fransadırsa, onda səm dəmə Fransa yoxsul ölkə imişi. Yeni, sadəcə olaraq, oranı strateji bir məntəqə kimi saxlamaq, oranın təbii sərvətlərini tələməyə və xalqları əzmək, assimilyasiyaya məruz qoymaq, onları öz mənlindən, dilindən, mədəniyyətindən məhrum etmək vəhşilidir. Bu, heç bir ölkəyə şərf gətirmir.

Son illərə qədər bütün bunlar ört-basdır edilirdi. Həç kim bu barədə danışmırdı, heç kim o bölgələrin insanlarını heç yerə dəvət etmirdi. Orada haqlı etiraz başlayanda, görün, Fransa hansı qəddarlıqla bu etirazın qarşısını alırdı, 13 nəfər həlak oldu, min nəfər həbs edildi. Onları oradan Fransanın öz yerlərinə götürüldü. Ana görə biz, əlbəttə, dövlət olaraq öz sözümüzü deyirik. Amma qeyri-hökumət təşkilatlarımız, əlbəttə ki, bu işləri davam etdirməlidirlər.

Qay Şoun: Cənab Prezident,
icazə verin, ingilis dilində bir sual
da verirəm. Təşəkkür edirəm. Şis işi-
ni öz nəzakəti altında saxlayan ölkə-
lərinin dəyəri haqqında danışırdı-
nı. Göləcək, xarici siyasət baxı-
mından, Tramp administrasiyası-
nın görüşçəyi işlər barədə bizdə
bəzi məlumatlar var. Necə düşü-
nürsünüz, globallaşma, başa düş-
düyümüzü kimi, artıq son günlərini
yaşıyarmı?

Prezident İlham Əliyev: Düşünürəm ki, həttə ondan əvvəl bu, baş verib. Ögər xatırlayırsınızsa, son illər qloballaşma haqqında o qədər də çox eşitmişik. Ola bilər ki, bu, 10, yaxud 15 il əvvəl bir tendensiya olub, lakin o, alınmadı. Çünki bir çox ölkə ona qarşı çıxdı. Onun nə mənə daxilində bir çox ölkə üçün aydın deyildi. Qloballaşma daha çox ticarətə, yuxarı bütün məsələlərə - ögər belə ifadə etmək olarsa - eyni gözlə baxmaq idi? Bir sözə, biz buna hər zaman qarşı çıxmışıq və həttə qloballaşma Qərbin siyasətində

əsas tendensiya sayıldığı vaxtlarda aydın şəkildə çıxış etmişlik. Hətta Prezident Trump seçilməzdən əvvəl həmin məsələ müəyyən dərəcədə gündəlikdə əsas yer tutmuşdu. Bununla belə, əminəm ki, o, almadığı üçün tamamilə aradan qalxacaq. Bir çox insan heç onun nə mənə daşdığından bəhs bilmir. Yəni, o, müdaxilə aləti kimi istifadə olunmuş, hökmrənlik platforması kimi qurulmasa, gənc nəslin fikrini dəyişdirilməsinə yönəlmişdir. Çünki qloballaşmanın əsas hədəfi gənc nəsil idi. Bu yanaşma onları dünya sakinlərinə çevirmək, onları mədəniyyəti, milli mənsəbiyyəti, milli özünəməxsusluğa, ləyaqəti olmayan insana döndürmək, olanda pult onların sanki robotuna çevirmək üçün hesablanmışdır. Bir sözlə, əminəm ki, onun vaxtı artıq keçib, bitib.

Qay Soun: *Təsəkkür edirəm.*

Vüsal Mətləb: *Cənab Prezident, bir ətqər öz saata yaxındır işləyirik. Əgər həmkarlarımız da etiraz etmirsə, bunu sonuncu sual kimi qəbul edərkən, Əslində, bəlkə bu mövzunu sona qaldırmanın bir rəmzi mənası da var. Biz birinci missiyanı, yəni, torpaqlarımızın azad olunmasını uğurla tamamlandıq və ikinci missiyanı həyata keçirməkdəyik - Böyük Qayıdış, bərpə-quruculuq. Siz dəfələrlə qeyd etmisiniz ki, bizi bu Qələbəni, bu mövzunu çox istismar edə bilərik. Bu Qələbə indi forisəyisə ilə yaşayışa bilərik. Eyni görünən odur ki, bizi üçüncü missiyyə ilə öz-üzəyirik. Söhbət Qorbi azərbaycanlıların öz dədə-babə yurdlarına qayıdışından gedir. İndiki şərtlər altında bu perspektivlər nə qədər real görünür?*

Prezident İlham Əliyev: Bilirsiniz, o, bizdən asılıdır. Biz nə qədər fəal olsaq, perspektivlər də o qədər ümidverici olacaq. Təbii ki, Qarabağın işğalı dövründə biz bu məsələ ilə fəal məşğul ola bilməzdik. Halbuki hələ 10 il bundan əvvəl mən bu mövzunu artıq siyasi gündəliyə gətirmiş oldum və mə-

nim tövsiyələrlə o vaxt Azərbaycan alimləri elmi əsərlər yaratmağa başlamışlar. İrəvan xanlığı haqqında böyük elmi əsər yaradılmışdır və Qorbi Azərbaycanlıların keçmişdəki yaşayışı, orada məskunlaşması, tarixi xəritələrin çap etdirilməsi. Bütün bunları biz o vaxt da ələ gürürdük, çünki bu, bizim haqlı isteyim idi. Amma yenə də deyirəm, hər şeyin ardıcılığı var və sıra artıq gəlib çatıb ki, biz bu məsələ ilə bağlı daha ciddi məşğul olmağa başlamışıq. İlk növbədə, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən, Qorbi Azərbaycanından olan bir neçə ictimai qurum vəahid bir təşkilat çərçivəsində birləşdi. Qorbi Azərbaycan İcməsi, onun fəaliyyəti daha da təkmilləşdi, o cümlədən beynəlxalq fəaliyyəti, bir çox beynəlxalq təşkilatlarla təmaslar yaratdı və bu məsələ artıq beynəlxalq gündəliyə salınmışdır. Çünki bu, vacibdir. Həm beynəlxalq leksikona, həm beynəlxalq gündəliyə artıq bu məsələ salınmışdır. Bundan sonra əlbəttə ki, bizim həm qeyri-hökumət təşkilatlarının, həm dövlətin fəaliyyəti ondan ibarət olaçaq ki, Qorbi Azərbaycanlılar öz dədə-baba torpaqlarına, orada yaşadıkları kəndlərə, şəhərlərə qayıda bilsinlər və orada yaşasınlar. Bu, bütün beynəlxalq norma və prinsiplərə uyğun olan bir tələbdir.

Xüsusilə nəzərə alsaq ki, indiki Ermənistan ərazisi, demək olar ki, vaxtilə onun müdöklək əksəriyyətini təşkil edən hissəsi azərbaycanlıları yaşıyırdıqları tarixi topraqlardır. Bu gün biz deyirik ki, 300 min Qərbi azərbaycanlı o bölgələrə qayıtmalıdır. Amma bütünlükdə o bölgədən çıxış və bu gün Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində yaşayanların və onların nəvələrinin, nəticələrinin sayı 300 mindən bir neçə dəfə çoxdur. Hələ XIX əsr rus imperiyasının xaritələrinə baxın. Orada bütün tomanış bölgələri Azərbaycan mənşəli olmasın göz önündədir, ya da rus impe-

riyasının XX əsrin əvvəllərində tərtib edilmiş xəritələri. Orada da bütün şəhərlərin adları Azərbaycan

menşilidir. Orada siz "Sevan gölü" adlı bir göl görmərsiniz. Orada Göyçə gölü yazılıb. Bir dəyəndə ki, bu, bizim tarixi torpağımızdır, biz həqiqəti deyirik. Bunu həttə bu yazılarda mətbuata çıxması Ermənistanın birinci faşist prezidentinin çıxışında da özü deyir ki, üç rəyonda azərbaycanlılar əksəriyyət təşkil edirdi. Zəngəzurda azərbaycanlılıq əksəriyyət təşkil edirdi. Bəli. Əksəriyyət yox, tam azərbaycanlılardan ibarət olan kəndlər idi. Biz XX əsrdə üç dəfə deportasiyaya məruz qaldıq və hər dəfə bu deportasiya böyük fəsadlara gətirib çıxarırdı. 1920-ci ilin noyabrında Qərbi Zəngəzur azərbaycanlardan ayrıldı və Ermənistanla birləşdirildi. Ondan iki il əvvəl, əfsuslar olsun ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti İrevan şəhərini Ermənistanla bağışladı və ondan sonrakı dövrdə xalqımız nə qədər əzab-əziyyət çəkib. Ona görə vaxt gəlib ki, Ermənistan şorait yaratsın. Qərbi azərbaycanlılar öz dədə-baba yurdlarına qaıyda bilsinlər. Əlbəttə ki, biz bu məsələdə Ermənistan rəhbərliyindən çox dəqiq və beynəlxalq hüquqa uyğun mövqe gözləyirik. Onlar hələ ki, susmağa üstünlük verirlər. Həlbuki biz bu məsələni dəfələrlə dilə gətirmişik və onların konkret cavab gözləyirik. Nə vaxt, hansı şərtlərdə azərbaycanlılar o bölgələrə qaıyda bilərler? Xüsusilə nəzərə alsaq ki, azərbaycanlıların yaşadıkları kəndlərin böyük əksəriyyəti indi tamamilə boş qalıb, orada heç kim yaşamır, ora qayıtmaq o qədər də böyük problem olmaz, yəni ki, kimisə oradan köçürmək lazımlı olmayacaq. Sadəcə olaraq, təhlükəsizlik zəmanəti verilməlidir. Onların orada yaşama hüququ təminəlməlidir və əlbəttə ki, onların fəaliyyəti üçün şərait yaradılmalıdır. Yəni, bizim tələbimiz bundan ibarətdir ki, mən ümid edirəm, gün gələcək və Qərbi azərbaycanlılar öz doğma torpaqlarına qayıdaçaqlar.

Mən hesab edirəm, yaxşı olardı ki, Ermənistanın baş naziri Qərbi Azərbaycan İcmasının nümayəndə-

irini qəbul etsin. Bildiyimə görə, onlar İrəvana da gətməyə hazırdırlar. Qəbul etsin, onların dilindən onların problemlərini eşitsin, dinləsin onları. Yəni, onlar oradan əsasız qovulmuşlar. Onların tam hüquq var ki, oraya qayıtsınlar. Əgər bunu etməsə, onda hansı Avropa demokratiyasından söhbət gedir? AXI, Emonistan özünü bu gün Avropa demokratiyası yolu ilə gedən ölkə kimi təqdim edir. Qoy, onu əyani şəkilə göstərsin. Eyni zamanda, məsəl edirik ki, ATƏT də bu məsələ ilə bağlı öz mövqeyini bildirməlidir. Biz Avropa Komissiyasından da mövqə gözləyirik. Yəni, sadəcə olaraq, bunu görməzliyə vurmaq düzgün addım deyil. Bu, ciddi problemdir. Bu, yüz minlərlə insanın hüquqlarının bərpası məsələsidir. Bu, insan hüquqları məsələsidir. Bu, ədalət məsələsidir. Bu, eyni zamanda, göstərəcək ki, indiki Emonistan rəhbərliyi faşist deyil. Çünki üç prezident faşist idi. Yəni, onların əciqləmələri, öməlləri, Xocalı soyqırımı üçün də iştirakı var. Əgər indi baş nazir demokratisə, özü də Avropa demokratiyasının, necə deyirlər, "banisi olan" Fransa prezidenti Makronun dostudursa, qoy, on göstərsin, qoy, icazə versin. Yəni, bizim istəyimiz bundan ibarətdir və biz tələb etmək hər hansı bir ərazi iddiasında olmaq demək deyil. Sadəcə olaraq, buna insan hüquqları nöqteyi-nəzərindən yanaşmaq lazımdır və bu məsələni gündəlikdən çıxartmayacağıq. Halbuki bizə belə təkliflər var. Amma bunu hamı bilir, həm Emonistan, həm onun arxasında duranlar ki, bu məsələ gündəlikdən çıxmayacaq, o vaxta qədər ki, azərbaycanlılar təhlükəsizlik şəraitində Qərbi Azərbaycana və o cümlədən Qərbi Zəngəzura yerləşəcəklər.

Vüsal Mətləb: *Təşəkkür edirik, cənab Prezident, müsahibəyə görə çox sağ olun.*

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun, təşəkkür edirəm sizə.

